

EPITOME
Colloquiorum
ERASMI,
CONTINENS IN SE
communiores quotidiani
sermonis formulas.

*Editio novissima; superioribus
longe correctior.*

CANTABRIGIA,

Excudebat ROGERUS DANIEL
Academiz Typographus.

1634.

Hexastichon ad pueros.

HEUS puer, ingenuis mentem virtutibus orná,
Imberbis discas verba Latina loqui.
Crede mihi, haud pulchro radiates gémulae in auro
Splendida nec byssus purpureæ ve togæ,
Ingenium exornant pueri, quantum inclyta virtus,
Ingens quam sequitur gloria, fama, decus.

Secunda Editioni accessere, qua sequuntur.

Precatio dicenda, cùm manè surgitur.

Precatio ante cibum sumendum.

Benedictio mensæ ante degustationem, *Gracè & Latinè.*

Gratiarum actio, *Gracè & Latinè.*

Precatio post cibum.

Precatio dum itur cubitum.

Pro docilitate.

Pro docilitate pietatis, *Ex Psalm.*

Comœdia quædam *Ioan. Textoris.*

Dialogus Pueri & Præceptoris.

Decem Dei verba, sive præcepta.

Ad virtutis studium adhortatio.

EPI-

EPITOME COLLO- QUIORUM.

Ex proemio Praecepta.

Non temerè docet quidam, ut salutem libenter, Comis enim & blanda salutatio s̄epe conciliat amicitiam, inimicitiam diluit, certe mutuam benevolentiam alit, augētque.

Urbanitas est, salutare obvios, aut eos qui nos adiungunt, aut quos adiungus ipsi colloquendi gratia. Item operis aliquid agentes, coenantes, oscitantes, singultientes, sternutantes, tussientes,

In fuctu crepitūve ventris salutare, hominis est plus satis urbani. Sed incivilius etiam, eum salutare qui reddit urinam, aut exonerat alvum.

Urbanum est, addere cognationis & affinitatis titulum, nisi cùm habeant aliiquid odii: tum enim præstat abuti plausibilioribus, ut pro noverca, *Mater;* pro privigne, *Fili;* pro caligarie, calcearie, *Pir;* honorande.

Senes, ignotos adolescentes *Filiorum* cognimento salutant. Adolescentes viceissim illös, aut *Patres*, aut *Dominos*.

Salutandi Formula in primo congressu.
alve, pater amantissime,
alve, mea matrcula. Salve, mi frater.
alve, præceptor observande.
alvete, condiscipuli. Salvus sis.
alve plurimum, amicorum optime.

Epitome Colloquiorum

Salve, vir ornatissime, spectatissime.
 Salvete pariter omnes.
 Salvete, quotquot adestis, una salute omnes.
 Salve, congerro lepidissime. Salvete, belli homini.
 Salvete iterum atque iterum. (culi)
 Salveto, ancillula annos nata quindecim.
 Salve, puella annorum octoginta.
 Salvere te jubeo. Salutem tibi precor.

Respondendi Formula.

Et tu salve. Salvus sis tu quoque.
 Et tu tantudem, Nicolae. Et tu salve perpetuum
 Salve tantudem, mi Petre. Idem tibi precor.

Bene precandi FORMULÆ.

Et bene precari, salutationis genus est.

Convivio.

Sit felix convivium. Bene sit universo cœtu.
 Precor omnia lata omnibus vobis.
 Deus bene fortunet vestrum convivium.

Sternunti.

Sit faustum ac felix. Servet te Deus.

Sit salutiferum. Bene vertat Deus.

Auspicanti quippiam.

Sit felix & faustum reipublicæ.

Bono sit omnibus, quod instituis.

Bene vertat Deus, quod agis.

Bene fortunet Christus Optimus Maximus, qui
 in manibus est.

Faveant Superi tuis eonatibus.

Feliciter cedat, quod instituisti.

Prosperè succeedat, quod auspicatus es.

ERASMI

Bonis avibus copta res, melioribus exca.
Proficisciēti quopiam.

Precor, ut bonis avibus hinc abcas, melioribus
redeas.

Opto tibi felicem cursum, & recursum feliciorem.
Sit iter lætum, redeas lætior.

Bonis auspiciis solvas anchoram. *(tentia)*

Utinam illa profectio succedat tibi ex animi sēn-
Sospitet te Jesus Optimus Maximus.

Superi propitii te nobis incolumem restituant.

Servet te Deus, anima dimidium meæ.

Opto tibi redditum incolumem. *(characo omnia si)*

Respondendi Formula.

Maximas tibi gratias ago. Precor tibi vicissim
omnia læta.

Servet te Deus interim quoque incolumem.

Faxit Deus, ut omnia utrique cedant ex sententia.

Valedicendi Formula.

Bene vale. Valete omnes.

Cura, ut quam rectissime valeas.

Valetudinem tuam cura diligenter.

Vale quam optimè. Vale in crastinum.

In hoc biduum vale.

Cura, ut sit mens fana in corpore fano.

Respondendi Formula.

Dabitur quidem opera.

Valebis tu quoque. Et tu valeas.

Tibi vicissim precor prosperam valetudinem.

Faxint Superi, ut aliquando rediens incolumis,

vos incolumes offendam.

Epitome Colloquiorum

*Amicum, de termino itineris, percōns
tandi Formula.*

Quò tu nunc abis? Quò vadis?
Quó, noster Leonarde? Quò te confers?
Quò nunc se proripit ille?
Quò te, Mæri, pedes? Quò properas?
Quónam hinc abiturus es? Quò nunc iter est?

Respondendi Formula.

Confero me domum.

Recipio me in patriam. Eo in scholam.

Ibo hinc ad forum, empturus panem, papyrus, &c.

Rūs hinc concedo.

Eo ad macellum, allaturus obsonia.

Ex consilio parentum meorum Witenbergam proficiscor, ad ampliorem ingenii cultum capiendum. Pröpediem, ut à patre percepī, hinc abiturus sum. Commigraturus sum Norinbergam, Basileam, Lutetiam.

Salutandi per alium Formula.

Frobenium jubebis meo nomine salvere.

Erasmiolum meā causā salutabis diligenter.

Matri, quām potes officiosissimē, ex me salutem dicito.

Dic me omnibus omnia lēta precari.

Salutabis mihi sodalitatem diligenter.

Amicos omnes meis verbis salutato.

Fratri ex me salutem dicito.

Salutes omnes, qui te de me percontabuntur.

Respondendi Formula.

Faciam diligenter, ac sedulō. Curabo. Fiet.

Dabo

Dabo operam. Effectum reddam. Curabitur.

*Formula bene precandi, Contrahenti
Matrimonium.*

Recor, ut hic contractus commodo bonoque sit utriusque.

Recor, ut hoc matrimonium voluptati sit omnibus nobis.

Itrique vestrum faustum felixque sit, precor.
Adsit Deus.

*Formula bene precandi in novo
anni initio.*

Recor, ut hic annus tibi latus auspiciis ineat, latioribus proeedat, latissimis exeat, ac sepius recurrat semper felicior.

In exortu diei.

Recor, ut hic dies tibi candidus illuxerit.

Recor, ut hic sol felix surrexerit.

Sit felix exortus diei. Bonus dies.

Opto tibi bonum diem. Prosper sit tibi hic dies.

Respondendi Formula.

Sit utriusque nostrum prosperissimum.

Habeo gratiam. Idem tibi reprecor.

Gratia Deo.

Ego tibi vicissim multa secula felicissima precor.

Amo te.

Cupio quaevis omnia. Amandus es.

Benigne dicis. Comis es.

Instante nocte.

Opto tibi noctem prosperam.

Recor tibi noctem placidam.

Epitome Colloquiorum

Contingat tibi felix somnus.
Det tibi Deus placidam quietem.
Sit tibi fausta nox, Faustam degas noctem.

Respondendi Formule.

At ego tibi, pro una fausta, mille precor faustissimas.

Tantundem tibi precor.

Tibi vicissim precor quietem placidam.

Formula petendi quipiam à Preceptor.

Observande Präceptor, liceat mihi pace tuâ hodie abesse à schola.

Amantissime Präceptor, fac mihi potestatem abeundi domum.

Liceat mihi permisu tuo exire, ad exonerandam alvum.

Fac mihi copiam exeundi, ut reddam urinam. Liceat mihi permisu tuo exire, ad exonerandam vesicam.

Precor, ut sit mihi facultas hoc die laborandi in agro, prato, &c.

Abeundum est mihi rus, ex jussu parentis : precor ut id fiat pace tuâ.

Avocor hinc, præceptor observandissime, seruum parentum meorum literis : eam ob rem quam possum amanter te oto, ut hinc migrandi potestatem mihi concedas.

Primum, Quod mc. in tuam disciplinam humanissime recipere dignatus es; deinde, Quod scholæ tuae sectator fui ; & fideliter, & accurat-

tam literis bonis quam rectis moribus me excolere studiasti, gratias tibi immortales ago.

Humanissime vir, ego a parentibus meis missus, hudi tui famâ excitus, huc appuli, ad ubiorem genioli mei eruditionem comparandam: quare tam humanitatem amanter rogo, ut me in tuom gregem recipere digneris. Do fidem, me in omnibus, quod redum erit, quodque tu jussoris, actarum.

receptor, } emptum papyrus,
et veniam } panem, &c.
andi domum, } cacatum, mictum.

Excipiendi reducem Formula.

Gratulor tibi adventum.

Bene factum, quod venisti.

Adventus tuus salvus, est mihi gratissimus.

Salvum te advenisse, gaudeo. Gaudeo te advenisse.

Gaudeo mihi, quod advenisti.

Sospitem te adesse, volupte est.

Gratulamur tibi felicem redditum.

Respondendi Formula.

Ego vicissim latror, quod incolmis vos incolumes offendierim. Gandeo quoque, me salvum invenire te. Aspectus tuus incolmis, vicissim mihi fucundissimus est. Gratias tibi ago. Habeo tibi gratiam.

P E R.

PERCONTANDI FORMA

in primo congressu.

Georgius, Livinus.

G. Ex qua tandem corte aut cavea nobis ades?
L. Quid ita? *G.* Quia malè saginatus, macie pellices totus, ariditate crepitas. Unde prodis? *L.* E Collegio montis acuti. *G.* Ergò ades nobis onustus literis. *L.* Imò pediculis. *G.* Pulchrè comitatus advenis. *L.* Sanè nec tutum est nunc, viatorem ire incomitatum. *G.* Agnosco sodalitium scholasticum. Ecquid novarum rerum affers è Lutetia? *L.* Illud in primis, quod, scio, tibi videbitur incredibile: Lutetiæ Beta sapit, & Quercus concionatur. *G.* Quid tu narras! *L.* Hoc quod audis. *G.* Quid ego audio! *L.* Hoc quod narro. *G.* Monstri simile. Oportet illīc fungos & lapides esse auditores, ubi tales concionantur. *L.* Atqui sic res habet. Non audita narro, sed comperta. *G.* Oportet illīc plurimum sapere homines, si sapit Beta & Quercus. *L.* Rectè conjectas. *G.* Valeſne? *L.* Contemplare vultum. *G.* Quin magis lotium jubes? An me putas medicum? Non rogo quid valeas (nam facies loquitur te bellè valere) sed quo modo tibi placeas. *L.* Corpus quidem bellè habet, sed animo malè est. *G.* At non valet, qui istac parte laborat. *L.* Sic res habent meæ: corpus valet, sed agrotat crumenæ. *G.* Facile isti morbo medebitur mater.

Percontandi de valetudine Formula.

Ue valuisti usqué: Quomodo tandem vales? Ut vales? Quomodo tecum agitur? Satin' rectè vales?

Ui

*Et se res habent tuæ? Salváne res? Satín' salva res?
Quid fit? Quid agitur? Fuistíne semper prospera
valetudine? Valuisti ex sententia? Ecquid vales?*

Respondendi Formula.

*Dei gratiâ bene valeo. Feliciter valeo.
Optimè valeo, bellé, recté : gratia Superis.
Ex ergo Dei beneficio perpetuò bellissimè valui.
Semper prosperâ usus sum valetudine.
Hactenus bonâ valetudinē fui.
Marié, ut sunt res mortalium.
Prosperrimâ, incolumi, felici,
Secundâ, prosperâ, integrâ, Basilicâ, Athleticâ,
Ancraticâ semper fui valetudine.*

Gratulatio de bona valetudine.

*Vixint Superi, ut istuc sit perpetuum ac proprium.
Rectus istuc audio.
Solutatem mihi nuncias.
Et istuc mihi auditu perquam jucundum.
Sermonem istum audire ex te vehementer gaudeo.
Istuc haud invitus audio.
Appidò lator istuc audire ex te.
Et idem semper facias, opto. Tibi gratulor, mihi
gaudeo.*

Gratia Superis. Gratiam habeo Superis.

*Percontandi & respondendi de recta
valetudine Formula.*

GEORGIUS, LIVINUS.

G. Quo pacto vales?

*L. Recté, pulchré, bellé, perbellé, bellissimé,
super pulchré, feliciter, commodé, minimè male.*

Ex

Ex animi sententia.

Valeo, ut volo potius quam ut meror.

Basilicé, Pancraticé, Athleticé. G. Expectabam-

ut dices etiam Tauricé. Quid fit?

Quid agitur? L. Evidem nihil ago.

Otium ago.

Id quod vides ago, nempe nihil.

Sedetur, statur, legitur, scribitur.

Nihil fit, parum agitur.

De adversa valetudine, respondendi Formula.

Non admodum ex sententia valeo.

Valeo ut cunque.

Ut possum, quando, ut volo, non licet.

Ut soleo. Ita ut Superis visum est. Secus quam vel-

Ut solent, quibus cum medicis res est.

Haud sanè commodâ sum valetudine: incommodâ, perquam incommodâ, infelici, adversâ, pa-

rûm prosperâ, parum secundâ; malâ, infâustâ, im-

bocilli, dubiâ, medioeri, aliâ quam vellem:

Qualem opto hostibus meis.

Condolendi Formula.

Rem mihi sanè quam acerbâ narras.

Vehementer doleo vicem tuam.

Dolet mihi infortunium tuum.

Sanè invitus istuc ex te audio.

Prohibeant Superi. Avertat Deus.

Bona verba quofo. Hic cupiam te vanum est.

Consolandi Formula.

Bono sis animo oportet.

Forti infra dicto que sis animo.

Quando

Quando Superis ita vitum est; et quo animo ferendun, quod fors fert.
Ferendum est, non culpandum, quod mutari non potest.

Fulciéodus interim est animus spe melioris fortunæ.
Multum juvat animus, in te mala, bonus.

De morbi specie, agrotum percontandi

Formula.

Quod mali genus est? Quis te morbus habet?

Quo morbo tenēris? Quid morbi est?

Quid habes morbi?

Quis te tenet morbus? Num est hydrops?

Num dysenteria? Num febris?

Ad sanitatem gradus est, novisse morbum.

Respondendi Formula.

Nescio; & hoc labore périculosius.

Negant esse febrim. Non est hydrops.

Opinor esse febris speciem.

De morbo, latius percomandi Formula.

Quām pridem tē habet hoc mali?

Diu est quod tenēris isto morbo?

Quantum temporis est, ex quo hoc te malum corripuit.

Quādū laborasti illo morbo.

Quoto die recurrit dolor.

Respondendi Formula.

Dies plus minus viginti. Ferme mensis est.

Jam tertius mensis est. Mihi seculum videtur.

Quotidie recurrit. Sapienter quam Enripius.

De morbi causa percontandi Formula.

Unde suspicaris hoc collectum esse mali?

Qua ex causa arbitraris te in illū incidisse morbi?

Unde illum ortum tibi esse morbum censem?

Respondendi Formula.

Ex inedia. E frigore natum arbitror.

Ex putridis ovis morbum ortum suspicor.

E vino plus satis diluto.

E crudis malis contracta est stómachi cruditas.

Ex potatione longiore.

Ex immodico & intempestivo studio, hoc conc-

liatum videtur morbi.

G. Quin accersis medicum? *L.* Timeo, ne ciru-

morbum augeat quam adimat. *M.* Ne pro re-

medio det venenum. *G.* Deligendus est igitur ca-

tutò fidas. *L.* Si moriendum est, malo semel mori,

quam tot pharmacis excarnificari. *G.* Fac igitur,

ut ipse tibi sis medicus. Si diffidis homini medico-

precor, ut sit tibi medici vice Deus. Nullosne con-

sulisti medicos? *L.* Evidem permultos. *G.* Quid

responderunt? *L.* Id quod advocati Demiphoni

apud Comicum. Alius negat, alius ait, aliis delibe-

randum censet: in hoc consentiunt omnes, Me mi-

serum esse. *G.* Sospitet te Christus Optimus Ma-

ximus, precor; ut, divinâ beneficentiâ, nobis quam

primum restituaris incolmis. Faxint Superi, ut

pristinam recipias valetudinem quam celerrime.

Commendo te Christo medicorum optimo, ut

quam primum convalescas. Jam me tempus alio

vocat. Vale quam optimè.

*Invitandi convivas Formula.**Colloquutores.**Petrus, Christophorus.*

P. Cœnabis hodie domi? *C.* Foris cœnaturus sum.
*F*oris cœnandum est inibi. *P.* Apud quem? *C.* Apud
 ficerū meum, generū meum, nutrum meam, apud
 affinem meum. *P.* In crastinum te ad cœnam voco.
 Cras ut mecum cœnes, oro. Cras mecum prandeas,
 ego. Cras te convivam mihi volo. *C.* At vereor, nè
 non licuerit. Ut possim, metuo. Veniam, si quidem
 licebit: At metuo, nè nō queam. *P.* Cur non licebit?
 Quid sic? Quid ita? Quamobrem? Quo pacto? Quid
 ausa? Quid obstiterit, quo minus possis? *C.* Tum
 quidem domi manendum mihi est. Ut domi nocte
 sum, necesse est. Tum certè foris esse non licet:
 Cras inibi quóquam ire foras, liberum non erit
 Wel perendie apud me sis oportet. Saltem peren-
 tino die ad cœnam venias, necesse est. Quarto ab-
 inc die non gravaberis te mihi præbere convi-
 am. Die Jovis proximo non potes effugere quia
 venias. *C.* Promittere certè nequeo. Veniam ubi
 trique nostrūm videbitur commodissimam. Ve-
 lam quidem; at hac lege, ut tu postridie ejus diei
 sicissim apud me cœnes. Faciam eo quidem pacto,
 ut tu deinde mihi quoque sis conviva. Spondeo,
 futurum. Recipio, me facturum. Do fidem, futurum
 ac quidem conditione, ut tu mecum postridie
 prandeas. *P.* Agé, fiat, esto. Sit ita ut vis. Si jubes,
 faciam. *C.* Ego instructus accedam. Ego munitus
 cœnam, instructus multâ fame accedam: tu vi-

dc,

de, ut vulturem expleveris. Parabo ventrem, dentes exacuam : tu vide, quibus modis lupi exatures. P. Agé ; ad hoc certamen te provoco. Agé; fac pro viribus, pro virili, si quid potes. C. Viam, sed non in comitatus. P. T'anto venies gratior : sed quo comite venies? C. Umbra. P. Nec secus possis, si modo luce venias. C. Sed umbra adducturus sum dentatam unam atque alteram nè tu me vocaris impunē. P. Agé ; ut libet: modò larvas adducas. Sed explana, si libet, quid velit Umbra vocabulum. C. Apud eruditos, Umbrae vocantur, qui ipsi non vocati comitantur et qui vocatus est ad convivium. P. Talium umbratum adduc quantum voles. Agé ; at cave, nè in luseris. Cave fallas. Cave spem frustra foveas. Cave, mihi verba dederis. Vide, nè me vanâ si lactes. C. Nihil opus jurejurando : in cæteris, aliis time perfidiam; hæc in re non fallam. Sed hætu; cave, nè quicquam paraveris præter quotidiana. Meā causâ diem festum nolo. Scis me convivam minime edacem, bibacem multo minus. Nōsti enim, me convivam non multi cibi, sed jo plurimi. P. Curabitur diligenter. Ego te Pythagoricâ cœnâ accipiam, aut fortasse frugalior. C. Imò Diogenicâ, si me delectare voleas. P. Cœnâ Platonicâ cœnâ te accipiam, in qua multum literatarum fabularum, cibi minimum: cuius voluptas duret etiam in posterum diem. C. Placebit, ut mones. P. Tu vide, omnes curas tuas ac mias etiam istas domi relinquas. Nunc præternug.

et risum nihil afferas. C. Ità fiet: Exportigemus
frontem. Bellos homunculos agemus. Ridebimus
ffatim, curabimus cutem, indulgebimus genio,
picureos agemus. Vocabis me per puerum tuum.
Ibi voles, domi ero. Bene vale.

De cultu corporis.

Munditiae placeant, fuscentur corpora canpor.

Sit bene conveniens, & sine labe toga.

Linguaque nec rigeat; careant rubigine dentes:

Nec viagus in laxa pestib; pello naret.

Vec mala deformet rigidos tonsura capillos;

Sit cama, sit doctâ barba resecta manu.

Et nihil emineat, sint & sine sordibus unques;

Inq; cava nullus sit tibi nare pilus.

Carpe cibos digitis (Est quidam gestus edendi)

Ora nec immunda tota perunge manu.

Neve diu prasume dapes, sed desine citrâ

Quam cupias; paulo quam minus esto potes.

Precatio, cum mane surrexeris, dicenda

post confessionem peccatorum.

Quandoquidem tu, Cœlestis Pater, tum in calis,
um in terris, unus ille Omnipotens Deus ubiq; gen-
ium & locorum es, & usque permanebis; Te ex ani-
mo supplicissime precor, ne finas ut ego in meam, ne-
que ut alii credentes in suam voluntatem, hunc diem
convertamus, neque ut ad pravum arbitrium no-
rum prolabamur: Sed potius paternam tuam vo-
luntatem, acernum consilium, Verbum illud tuum sa-
lusiferum, tuumque beneplacitum recte intueamur,
& veraci corde perficiamus: quo non penitentiam per-

*nos miseros peccatores nunc & semper sanctificemus
per Filium tuum Iesum Christum. Amen.*

Cura & mores mensa.

Puer, in sterne mensam : est enim tempus prandii
vel prandio. Hora est coenandi, vel coenæ.

Expende igitur primum in mensa mappam men-
salem.

Hinc, panes mensæ imponito. Postea, affer orbes.
Porridge cultros.

Appone salinum, & corbem cochleariam.

Apta circulum. Elue calices.

Da mappas manuarias ; & in patina aquam recen-
tem, ad lavandas manus.

*Aut, Ministra aquam ex gutto, linteo ex humeris
suspenso, dum omnes laverint.*

Hinc, discubentibus convivis, affer è culina epu-
las.

Apposito cibo, stans verecundè & honestè, com-
plicatis manibus, ante mensam fungere tuo offi-
cio, & consecra coenam, *vel* prandium.

PRECATIO ante cibum sumendum.

*Nos miseri & egentes homines, pro hoc cibo, quem
nobis ad alimoniam corporis sanctificatum es largi-
tus, ut eo utamur gratis, Tibi, Deus Omnipotens
Pater Cœlestis, gratias reverenter agimus : Simul
obsecrantes, ut cibum Angelorum, verum panem cœ-
lestem, Verbum Dei aeternum, Dominum nostrum
Iesum Christum nobis impertiari, ut illo mens nostra
pascatur, & per carnem & sanguinem ejus forica-
mur, alamur, & corroboremur. Amen.*

Con-

Consecratio mensæ.

lis epulis donisque tuis benedicito, Christe:
Ut foveant iussu corpora fessa tuo.
Non alit in fragili panis modo corpore vitam: ni filii
Sermo tuus vita tempora longa facit.

Alia, Ex Psalm.

Oculi omnium in te sperant, Domine; & tu das illis
scam ipsorum in tempore opportuno. Aperis tu manū
am, & imples omne animal benedictione tua. Kyrie
eleison, Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, &c!

Oremus.

Benedic nos, Domine Deus Pater noster Cœlestis,
& haec dona quæ de tua largitate sumus jam sumptu-
i, per Jesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Alia, Erasmi.

Quicquid appositum est, & quicquid apponetur;
felix ex sacrum esse jubeat, qui suâ benignitate pa-
cit universa. Amen.

Alia, Hermanni Buschii.

Quæ nunc sumemus membris alimenta caducis;

Hac, Deus, imperio sint benedicta tuo.

Eὐλογία τῆς λεγέτης ἀρδ πώ γένουσθαι.

Κεῖται οὐ Θεός, εὐλόγητος ἡ βρῶσιν καὶ πόσιν τὴν δύναμιν σε. ὅτι
τοιούτοις νῦν καὶ αὐτὸι καὶ εἰς τὰς διωρας τοῦ αἰώνων. Αμήν.

Benedictio mensæ ante degustationem.

Christe Deus, benedic cibum & potum seruorum
tuorum: quoniam sanctus es jugiter, nunc & semper
& in secula seculorum. Amen.

Post hæc (si ministerio tuo opus est) fac, sedulus
is apud mensam. Erectus & verecundus ad men-

sam statu. Vultu modesto, non impudicè ad mī
 fam versato. Oculos non hinc indè conjicias, si
 mensæ advertito: diligenter animadvertiso, siquid
 desit in mensa, utpote panis, potus, epulæ, orbæ
 quadræ. Siquid erit afferendum, id expeditius a
 gas, nè morēris eundo. *Breviter*, Ad omnia promi-
 ptus, facilis, hilaris, & paratus esto.

Ubi vero ministerio tuo opus non fuerit, & di-
 cumbendum tibi sit, fac primum
Ungues purgatos habeas: *Hinc manus laves*.
 Post consecrationem autem, mensæ decenter ac-
 cumbe.

Erectus sede. *Cubito* nè te fulcias.
Nec pandas brachia. *Primus* nè esto esu.
Cibos cape digitis; nec conde volâ.
Proxima tibi cape. In orbe nè morare. *Nec* man-
 de avidé.

<i>Nec primus</i> bibe.	<i>Nec bibe</i> avidé.
<i>Bibiturus</i> os terge; non manu, sed mappulâ.	
<i>Alios</i> nè inspicio.	<i>Morsa</i> nè redintinga.
<i>Nec</i> linge digitos.	<i>Nec ossa</i> rode.
<i>Quæque</i> scinde cultro.	
<i>Os</i> non perungas.	<i>Digitos</i> sâpe terge.
<i>Nares</i> nè fode.	<i>Non</i> rogatus, tace.
<i>Quod</i> satis est, ede.	<i>Cùm</i> satur es, surge.
<i>Rufus</i> manus lava.	<i>Mensalia</i> tolle.
<i>Reliquias</i> & fragmenta diligenter collige.	
<i>Quæque</i> in suum locum repone. <i>Hinc</i> Deo grā- tias age.	

ERASMI.

Gratiarum actio post mensam.

Postquam exempla fames epulis, mensaq; remote,

Dicemus grates nos tibi, Summe Pater.

Non hac humanas vires alimenta juvabunt,

Divina si non hac foveantur ope.

Namque tuo vivunt agitata à numine cuncta:

Afflatis spirant cuncta valentque tuo.

Nunc etiam gratis animis alimenta ministra,

Atque immortali pectora pasce cibo.

Et quia cura sumus tua, nos, Pater Optime, serva;

Et studii & vitae tempora cuncta rege.

Cumque epulas dederis, rerum Pater Optime, nobis;

Adde epulis vires, pro bonitate tua.

Alia, ex Psalm.

Confitemini Domino; quoniam bonus: quoniam
in eternum misericordia ejus. Qui dat escam omni-
carni: qui dat iumentis escam ipsorum, & pullis cor-
vorum invocantibus eum. Non in fortitudine equi
voluntatem habebit; neque in tibiis viri beneplaci-
tum erit ei. Beneplacitum est Domino super timentes
eum, & in eis qui sperant super misericordiam ejus.
Gloria Patri, &c. Sicut erat, &c. Kyrie eleison,
Christe eleison, Kyrie eleison. Pater noster, &c.

Gratias agimus tibi Domine Deus, Pater noster
Cœlestis, per Jesum Christum Dominum nostrum,
pro universis donis ac beneficiis tuis, qui vivis &
regnas Deus per omnia secula seculorum. Amen.

Alia.

Qui nos creavit, redemit, & pavit, benedictus sit in
eternum. Amen.

Alia.

*Quod sumus utilibus dapibus potuque refecti;
Laus tibi pro donis sit, Deus alme, tuis.*

Εὐχαριστία.

*Ἐυχαριστεῖμεν σοι, πατέρα πάπα Θεός, καὶ πατρὸν ἐν πάσῃ
αὐτῷ ζῆν καὶ βασιλεύειν εἰς τὰς αἰώνας τοῦ αἰώνων. Αὐτήν.*

Gratiarum actio.

Gratias agimus tibi, Omnipotens Deus, pro omnibus beneficiis tuis, qui vivis & regnas in secula seculorum. Amen.

Post cibum, Precatio.

Quandoquidem nos, Domine, donis tuis, Omnipotens & Misericors Deus, exatiasti: effice, ut post haec quod per nos fieri, aut secundus velis, diligenter observeamus, atque illud animo sincero effectum præstemus per Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

*Cum affers potum, consecrandi Formula.
Ecce vinum! Hoc vinum vobis faustum sit.
Hoc vinum lati bibite. Ceteris hæc saluti sit vobis omnibus. Bono sit potus iste.*

Responsio.

Agimus tibi gratias. Gratia Deo. Adsit Deus.

Propinandi Formula.

Ebiberis ordine suum quisque calicem.

Ego tibi hoc primùm propino, Mida:

Tu deinde ceteris propina. Præbibo tibi dimidiatum cyathum.

Responsio.

*Accipio abs te libenter. Evidem nihil recusabo.
rosit tibi. Nil tuā causā recusabo.*

Sit

Sit saluti. Precor, ut sit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum.

Gratias agendi Convivis Formula.

Habeo vobis, hospites candidissimi, gratiam, qui ad hoc conviviolum venire dignati sitis. Gratiam habeo, quod dignati sitis nostro adesse convivio. Ego habeo vobis gratiam, quod nostram exilitatem boni consulitis.

Responsio.

Ego pariter tibi, & meo & aliorum nomine, gratias ago, quod tuâ humanitate ad hoc convivium longè suavissimum nos vocâris.

Valete, sodales optimi. Bibite non segniter; & vivite suaviter.

P R E C A T I O, dum abis cubitum.

Tibi, Domine Deus, animum ac vitam meam commendo: ut in Christo, qui est vita & resurrectio nostra, ab aeterna morte me defendas; atque ut ipse qui vera lux est, splendorem gratiae suæ in corda nostra tenebrosa profundat. Amen.

Pro docilitate.

Audi preces meas, eterna Patris Sapientia, Domine Iesu, qui tenera etati docilitatis commodum addidisti. Adde, queso, ad naturæ propensionem, auxilium gratiæ tua: ut literas ac liberales disciplinas citius perdiscam, sed tua gloria servituras; quarum adminiculis adjutamens mea pleniùs assequatur cognitione. Tui, Quem nôsse, felicitatis humana summa est: ut ad tua sanctissime pueritia exemplum, indies proficiat, sapientia, & gratia apud Deum, & apud h

Alia.

*Quod sumus utilibus dapibus potuque refecti;
Lans tibi pro donis sit, Deus alme, tuis.*

Eυχαεισία.

'Ευχαεισέμεν σοι, παντοκράτωρ Θεός, ωραῖ πανών ἐπεγγυήσος, ὃς ζῆς καὶ βασιλεύεις εἰς τὰς αἰώνας τῷ αἰώνῳ. Αμήν.

Gratiarum actio.

Gratias agimus tibi, Omnipotens Deus, pro omnibus beneficiis tuis, qui vivis & regnas in secula seculorum. Amen.

Post cibum, Precatio.

Quandoquidem nos, Domine, donis tuis, Omnipotens & Misericors Deus, exatiasti: effice, ut postha quod per nos fieri, aut secundus velis, diligenter observe mus, atque illud animo sincero effectum præstemu per Iesum Christum Dominum nostrum. Amen.

Cum affers potum, consecrandi Formula.

Ecce vinum! Hoc vinum vobis faustum sit.

Hoc vinum lati bibite. Ceteris hæc saluti sit vobis omnibus. Bono sit potus iste.

Responsio.

Agimus tibi gratias. Gratia Deo. Adsit Deus.

Propinandi Formula.

Ebiberis ordine suum quisque calicem.

Ego tibi hoc primū propino, Mida:

Tu deinde exteris propina. Præbibo tibi dimidiatum cyathum.

Responsio.

*Accipio abs te libenter. Evidem nihil recusabo.
rosit tibi. Nil tuā causā recusabo.*

Sit saluti. Precor, ut sit tibi bono. Sit tibi bonum atque commodum.

Gratias agendi Convivis Formula.

Habeo vobis, hospites candidissimi, gratiam, qui ad hoc convivialum venire dignati sitis. Gratiam habeo, quod dignati sitis nostro adesse convivio. Ego habeo vobis gratiam, quod nostram exilitatem boni consulitis.

Responsio.

Ego pariter tibi, & meo & aliorum nomine, gratias ago, quod tuâ humanitate ad hoc convivium longè suavissimum nos vocaris.

Valete, sodales optimi. Bibite non segniter; & vivite suaviter.

P R E C A T I O, dum abis cubitum.

Tibi, Domine Dens, animum ac vitam meam commendo: ut in Christo, qui est vita & resurrectio nostra, ab aeterna morte me defendas; atque ut ipse qui vera lux est, splendorem gratiae sua in corda nostra tenebrosa profundat. Amen.

Pro docilitate.

Audi preces meas, eterna Patris Sapientia, Domine Iesu, qui tenera etati docilitatis commodum addidisti. Adde, queso, ad naturae propensionem, auxilium gratiae tuae: ut literas ac liberales disciplinas citius perdiscam, sed tua glorie servituras; quarum adminiculis adjutamenta pleniū assequatur cognitione. Tui, Quem nōsse, felicitatis humanae summa est: ut ad tua sanctissime pueritia exemplum, indies proficeretate, sapientia, & gratia apud Deum, & apud h

mines, Qui vivis & regnas in consortio Patris &
Spiritus Sancti in aeterna secula. Amen.

Pro docilitate pietatis.

*Servus tuus ego sum; da mihi intellectum, Domine,
ut discam mandata tua. Quoniam lex tua immacula-
ta, convertens animas, sapientiam prestans parvulis.
Justitia tua recta, laetificantes corda. Praeceptum tuum
lucerna, illuminans oculos. Declaratio sermonum tu-
orum illuminat, et intellectum dat parvulis. Quoniam
tu, Domine, das sapientiam; & ex ore tuo prudenter
& sapientia.*

Percontandi reducem Formulæ.

Georgius, Livinus.

G. Fuitne hoc iter tibi faustum & commodum?
L. Sic sat is, nisi quod nihil usquam tutum est à la-
tronibus. G. Hic est belli ludus. L. Est; sed sceler-
tissimus. G. Pedes advenis, an eques? L. Partim pe-
destri itinere, partim vehiculo, partim equo, par-
tim navigio. G. Tux res quo tandem in statu sunt?
L. In optimo, felici, mediocri, tolerabili. G. Quo
pacto se res habent tux? Num ex voto? L. Imò su-
pra votum, supra meritum, supra spem. G. Satin
ex sententia? Satin' salva omnia? Satisne prospera
omnia? L. Res in pejore statu esse non potest. Pe-
jore in loco negotium non potest esse. G. Non
cepisti igitur quod captabas? Non contigit pra-
lia, quam venabaris? L. Venabam equidem; sed
ratâ Delia. G. Nihil reliquum est spei? L. Spei
vermultum, sed rei nihil. G. Episcopus nihil o-
tentit spei? L. Toca plaustra, totas naves; sed pre-

terea

terea nihil. *G.* Nihil adhuc misit? *L.* Promisit quidem largiter, sed ne teruntum quidem misit. *G.* Ergo spe alendus est animus. *L.* Sed hac non saginatur enter. Qui spe aluntur, pendent, non vivunt. *G.* Sed hoc eras ad iter expeditior, quod nihil esset neris in zona. *L.* Fateor, atque etiam tutior. Nulla enim sunt arma certiora aduersus latrones. Sed quo malim & onus & periculum. *G.* Nihilne tibi demptum est in via? *L.* Mihi ne? Quid quæstori prietas nudo? aliis citius periculum erat a me. Elicuit mihi vacuo viatori per totum iter canere & surire. Num quid vis? *G.* Quod nunc hinc abis? *L.* Recta domum; salutatus penates, jam diu non visos. *G.* Precor, ut illuc omnia offendas læta. *L.* Ubinam id velint Superi.

*Alia Formula.**P E R S O N Æ,**Mauritius, Cyprianus.*

M. Redisti nobis obesior solito. Redisti prærior. *C.* At eisdem mallem prudentior, aut loctior. *M.* Imberbis abieras: redisti barbatulus. Contraxisti tibi absens non nihil senii. Quid sibi vult hic pallor? Quid macies? Quid frons capeata? *C.* Ut est fortuna, sic est corporis habitus. *M.* Num adversa? *C.* Nunquam quidem mihi alias secunda; sed nunquam quam nunc odiosius relavit. *M.* Doleo vicem tuam: dolet mihi tua calamitas. Sed quid istuc malum est? *C.* Universæ pecuniae naufragium feci. *M.* In mari? *C.* Non; sed in littore, nondum navem ingressus. *M.* Ubinam? *C.*

Littore

Littore Britannico. *M.* Bene haber, quod ipsen
bis vivus enatâlti. Præstat pecunia jacturam fac
re, quam vitæ. Levius est pecunia dispensium, q
famæ. *C.* Vitâ famâque incolimi, periit pecuni
M. Vita sarciri nullo pacto potest; fama ægrè p
test; pecunia facile alicunde sarcietur. Qui inalu
hoc accidit? *C.* Nescio, nisi quod sic erat in fa
meis. Sic visum est Superis. Sic libuit Genio mo
malo. *M.* Vides igitur doctrinam ac virtutem t
tissimas esse divitias, quæ nec eripi possunt, n
gravant circumferentem. *C.* Pulchritudine quida
philosopharis; sed interim ego ringor.

Alia.

P E R S O N A,
Claudius, Balbus.

C. Gratulor tibi reduci, Balbe. *B.* Et ego t
superstiti, Claudi. *C.* Gratulor tibi in patriam u
verso. *B.* Imò gratulare magis è Gallia profug
C. Quid ita? *B.* Quia illuc bellis fervent omni
C. Quid Musis cum Marte? *B.* Atqui illuc nè Mu
sis quidem parcitur. *C.* Tu igitur feliciter elapi
es. *B.* At non sine periculo. *C.* Totus alius nob
redisti. *B.* Qui sic? *C.* Ex Hollando versus es
Gallum. *B.* Quid? An capus eram, cum hinc ab
rem? *C.* Vestis indicat, te mutatum esse ex Batav
in Gallum. *B.* Hanc Metamorphosin malum
quam in Gallinam. Sed, ut cucullus non facit Mo
nachum, ita nec vestis Gallum. *C.* Jamne calle
Gallicé? *B.* Sic satís. *C.* Quo pacto didicisti
B. A magistris haudquaquam mutis. *C.* Quibus

B. Mulierculis quovis turture loquacioribus. C.
 In tali ludo facile discimus loqui. Sonasne probè
 sermonem Gallicum? B. Imò & Latinum sono Gal-
 licé. C. Nunquam igitur scribes bona carmina.
 B. Cur ita? C. Quia periit tibi syllabarum quanti-
 tas. B. Mihi satis est qualitas. C. Quid? Estne Lu-
 retia immunis à pestilentia? B. Non est; sed per-
 petua non est: aliquando remittit, mox recrude-
 scit; nonnunquam intermittitur, deinde recipit se se.
 C. Non sat erat malorum, ubi bellum est? B. Erat,
 nisi secus esset visum Superis. C. Annon caritatem
 istic esse oportet. B. Imò penuriam. Omnium
 rerum illic inopia est, præterquam sceleratorum
 militum. Bonorum virorum istic mira vilitas. C.
 Quid accidit Gallis, ut bellum suscipiat cū Aquila?
 B. Quia movet illos exemplum scarabei, qui
 non cessit Aquilæ. In bello, nemo sibi non videtur
 Hercules. C. Non te remorabor diutius. Alias latius
 rugabimur, cùm erit utrique commodum. Nunc
 ilio me vocant negotia quædam.

Domestica confabulatio.

P E R S O N Æ,
Petrus, Mida puer, Jodocus.

P. Heus heus puer, nemón' huc prodit! M. Hic,
 pinor, effringet fores. Familiarem oportet esse.
 O lepidum caput! Quid affers, mi Petre? P. Me
 possum. M. Næ tu rem haud magni pretii huc
 attulisti. P. Atqui magno constiti patri meo. M.
 Credo, Pluris, quam revendi possis. P. Sed Jodocus
 estne

estne domi? *M.* Incertus sum; sed visam. Quin
 potius abi, & roga ipsum, an velit nunc esse domi.
A. Abi tu potius, sisque tibi ipse Mercurius. *P.* He-
 Jodoce, num es domi? *f.* Non sum. *P.* Impudens
 non ego te audio loquentem? *f.* Imo, Tu impuden-
 tior. Nuper ancillæ tux credidi, Te non esse domi.
 Et tu non credis mihi ipsi? *P.* Aequum dicis. Pa-
 pari relatum. *f.* Evidem ut non omnibus domi,
 mio, ita non omnibus sum domi; tibi posthac sem-
 per ero. *P.* Sed tu mihi videre cochleæ vitam age-
 re. *f.* Qui sic? *P.* Quia p̄petuò domi latitas, ne
 usquam prorēpis. Non secūs atque claudus sutor
 jugiter domi desides. Tu tibi domi situm contra-
 his. *f.* Est quod agam domi; foris nihil est negoti
 & siquid esset, tamen hoc cœlum me dies aliquo
 à publico cohibuisset. *P.* At nunc sudum est, & in-
 vitat ad deambulandum; vide ut blanditur. *f.* Si
 prodeambulare lubet, non recuso. *P.* Planè videtur
 hoc utendum cœlo. *f.* Ascendens est unus au-
 alter congerro. *P.* Fiet, modo dicas quos velis?
f. Quid si Hugonem? *P.* Haud multum interest in-
 ter Hugonem, & nagonem. *f.* Agé: placet. *P.* Qui
 si Alardum? *f.* Homo minimè mutus est: quod au-
 ribus diminutum est, linguâ pensat. *P.* Si videtur
 Nevium adjungemus. *f.* Siquidem dabitur illius
 copia, nunquam erit fabularum inopia. Placent
 confabulones: Superest, ut locum dispicias am-
 num. *P.* Ego vero tibi locum ostendam, ubi no-
 nemoris umbram, nec pratorum smaragdinum vi-
 morem, nec fontium vivas scatebras desiderabis
 dice

ices dignam Musis sedem. *F.* Magnificè pollicē-
is. *P.* Nimium affixus es libris. Nimium assides
bris. Immodico studio te maceras. *F.* Malim stu-
dio macrescere quàm amore. *P.* At non ideo vi-
vimus, ut studeamus; sed ideo studemus, ut suavi-
er vivamus. *F.* Mihi verò vel immori chartis dulce
est. *P.* Evidem immorari probo: immori non pro-
bo. Ecquid voluptati fuit hæc deambulatio? *F.* Me
quidem vehementer oblectavit.

Alia.

PERSONÆ,

Aegidius, Leonardus.

A. Quò noster Leonardus? *L.* Ad te ibam.
A. Istud quidem facis insolens. *L.* Quamobrem?
A. Quia jam annus est, quòd nos non viseris.
L. Malo in hanc peccare partem ut desiderer, quàm
ut obtundam. *A.* Imó, Boni amici nulla est apud
me satietas: Imó, Quo crebriùs venies, hoc mihi
venies gravior. *L.* Quid interim agitur domi tuæ?
A. Multa sanè quæ nolim. *L.* Non miror. Sed quid
crum gerunt filii? *A.* *Natū maximus* jamdudum
Maritus est, brevi *Pater* futurus. *Minimum* able-
gavi *Lutetiam*: Nam hīc nihil aliud quàm ludebat.
L. Quid cō? *A.* Ut magister nobis redeat stultior,
quàm exierat. *L.* Bona verba. *A.* *Medius* jā cœpit
initiari sacrīs. *L.* Precor, ut bene vertat omnibus.

Alia.

PERSONÆ,

Mopsus, Dromo.

M. Quid sit? quid agitur, Dromo? *D.* Sederunt

M. Vi-

M. Video: sed quomodo se res habent tuæ? D. Us
solent iis, quibus Superi sunt parùm propitii. M.
Istud ominis avertat Deus. Quid agis? D. Evidem
otium ago: id quod vides, nimirū nihil. M. Præ-
stat otiosum esse, quām nihil agere. Ego te fortas-
sis occupatum seriis negotiis interpellō. D. Imo,
Maximè vacuum. Jam enim me ceperat otii tā-
dium, & congerronem desiderabam. M. Fortassis
impedio, interrumpo, interturbo tuum negoti-
um. D. Imo, Tādium otii discutis. M. Da veniam
si te parùm in tempore interpellārim. D. Imo, In
ipso tempore advenis. Opportunè te huic attulisti.
Optatus ades. Interventus tuus est mihi vehemen-
ter gratus. M. Fortassis aliquid serlæ rei inter vos
agitur, cui nolim esse impedimento. D. Imo, Lupus
(quod aiunt) ades in fabula: nam de te sermo erat.
M. Facilè crediderim: nam mihi huic venienti
mirè tinniebat auris. D. Ultra? M. Læva: Unde
conjicio, nihil magnificè de me fuisse prædicat-
um. D. Imo, Nihil non honorificum. M. Vanum
igitur fuerit oportet. Sed quid est bona rei? D.
Aiunt te venatorem esse factum. M. Imo, Jam in-
tra casses meos est præda quam venabar. D. Quan-
nam? M. Lepida puella, quam perendie ducturus
sum: vósque oro, ut meas nuptias vestrā præsen-
tiā dignemini honestare. D. Quantam est sponsa?
M. Aloisia, Chremetis filia. D. Egregium specta-
torem formarum! Tuis oculis adlibuit illa nigro
capillatio, simis naribus, ore prælargo, ventre
prominulo? M. Desinete: mihi eam duxi, non
vobis!

vobis. Non sat est, quòd suo regi pulchra est regina? Ità demum illa mihi placebit; si vobis non admodum placeat.

Alia.

P E R S O N Æ,

Syrus, Geta.

S. Opto tibi multam felicitatem. *G.* Et ego tibi conduplicatum opto, quicquid optas mihi. *S.* Quid agis rei? *G.* Confabulor. *S.* Quid? Confabulare solus? *G.* Ut vides. *S.* Fortasse tecum: proinde tibi videndum, ut cum homine probo fabulēris. *G.* Imō, Cum lepidissimo congerrone confabulor. *S.* Quo? *G.* Apuléo. *S.* Istud quidem nunquam non facis: sed amant alterna Camœnæ. Tu perpetuò studes. *G.* Non est ulla studiorum satietas. *S.* Verum: sed tamen est modus quidam. Non omittenda quidem sunt studia; sed tamen intermittenda nonnunquam: non abjicienda sunt; sed relaxanda. Nihil suave, quod perpetuum. Voluptates commendat rarius usus. Tu nihil aliud quam studes. Nunquam non studes. Continenter incumbis literis, indesinenter inhæres chartis. Studes noctes & dies. Nullum facis studendi finem neque modū. *G.* Agé, Tuo more facis: rides me, ut soles. Nunc ludis tu quidem me, falsè me rides, Satyricum agis, haso me suspendis adunco. Non me fallit tuum scomma. Nunc me ludos deliciásque facis. Pro delectamento me habes. Nunc planè joco mecum agis: rideor abs te. Eādem operā assue mihi suriculas asininas. Ipsi codices pulvere sitūque obducti

obducti loquuntur, quām sim immodicus in studiis.
S. Emoriar, nō loquar ex animo. Dispeream, quid fingo. Loquor id quod sentio. *Quod* res dico; serio loquor, ex animo loquor, non secūs sentio quām loquor.

Cur non visis? FORMULÆ.

L. Quid causæ est, quod tam diu nos non inviseris? Quid rei est, quod nos tam raro visis? Quātam rarus es salutator? Quid accedit? Quid sibi vult? Quid obstitit, quō minūs feceris nobis tu videndi copiam? Quid impedimento fuit?

*Non licuit per occupationes,
FORMULÆ.*

S. Non licuit per otium. Volui quidem; at non licuit mihi per mea negotia. Hactenus non sinebam negotia, ut te viserem. Occupator fui, quām impotuerim. Vix ipsi mihi fuit copia mei, præ molestis negotiis. Non defuit voluntas, sed vetuit necessitas. Non licuit per valetudinem. *G.* Evidenter accipio tuam excusationem; sed hac lege, nē superius utaris. Excusatio tua justior est quām vellem. Siquidem valetudo in causa fuit. Hac lege mihi purgatus eris: Si quod factum est, officio sarcias si superiorē cessationem crebrā visitatione posses. *S.* Amicitia nostra firmior est, quām ut sit tam vulgaribus officiis alenda. Satis crebro visit, qui constanter amat. *G.* Male sit istis curis, quāe te nobis adimunt. Quid imprecet istis negotiis, quāe talēm amicum nobis invident? Pessime sit isti febris.

quæ nos tam gravi desiderio torsit tui. Malè pereat ista febris, te incolumi.

Mandandi ac pollicendi **FORMULÆ.**

Jacobus, Sapidus.

7. Quæso, ut hæc res tibi cordi sit. Etiam atque etiam rogo, ut hoc negotium tibi curæ sit. Si me ames, causam hanc tractabis diligenter. S. Desine: Ego tibi hoc effectum reddam, & quidem prope- diem. Curabo diligentius quam si mea res agere- tur. Tu in utramvis dormias aurem; ego tibi hoc confectum dabo: Tu quietus esto; in me recipio provinciam omnem. Gaudeo, mihi datam occasio- nem, quā declarerim meum in te animum. Evidem oratione nihil polliceor; sed re praestabo quicquid est amici sinceri, & ex animo bene volentis. Nolim te lactare vanâ spe.

Successus.

S. Res successit opinione melius. Fortuna voto utriusque favit. Res tua, & ventis, & amne secun- do processit. Si Fortuna nupsisset tibi, non potuisses esse secundior. Plus impetravi, quam fuisse ausus petere. Res omnis cecidit ex sententia. Pulchre nobis cecidit hæc alea. Noctua volavit.

Gratiarum actio.

7. Evidem gratiam habeo, & habiturus sum quoad vivam, maximam. Pro isto tuo in me officio parce agere gratias vix possim, referre nequa- quam. Anno te plurimum. Et habetur à me gratia,

& habebitur semper. Habeo gratiam, quod mem
tibi negotium cordi fuit. Plus tibi debeo, quam
ut unquam solvendo esse possim. Arctius me obli-
gasti, quam ut ex diario tuo unquam nomen me-
um expungere queam. Hac re me tibi devinctio-
rem reddidisti, quam ut unquam es alienum per-
solvere possim.

Responsio.

Aufer ista : major est nostra necessitudo, quam
ut vel tu mihi, vel ego tibi pro ullo officio debeam
gratias agere. Non contuli in te hoc officium, sed
retuli. Sed bene facit, qui benefacit amico. Vide-
or mihi beneficium accepisse, quod nostrum offi-
cium boni consulis. Qui bene meretur de amico,
non dat beneficium, sed foenerat. Si ex animo
probas officium in te meum, fac s̄xp̄ius utare. Ita
credam tibi gratum esse quod feci, si, quoties desi-
derabis operam meam, non roges, sed imperas
quod voles.

HERILIA.

Rabinus, Syrus.

R. Heus heus furcifer, jamdudum raucesco
clamore, nec tu tamen expergisceris. Videte mi-
hi vel cum gliribus certare posse. Aut ocyus surge,
aut ego tibi fruste somnum istum excutiam. Quan-
do crapulam hesternam edormieris? Non te pu-
det, somnium hominis, in multam lucem stertere?
Qui frugi sunt famuli, solent exortum folis ante-
vertere, curarēq; herus ut surgens reperiatur omnia
parata. Ut ægrè divellitur à nido tepefacto cu-
culus!

culis! Dum scalpit caput, dum distendit nervos,
 dum oscitat, tota abit hora. *S.* Vix dum diluxit. *R.*
 Credo tibi, nam tuis oculis adhuc multa nox est:
 tibi nox adhuc est concubia. *S.* Quid me jubes
 facere? *R.* Fac; ut luceat foculus: verre pileum ac
 pallium, exterge calceos & crepidas, Inversas ca-
 ligas primùm intus purga scopis, mox foris, deinde
 suffitum aliquem facito purgando aëri. Accen-
 de lucernam. Muta mihi lineum indusum, ac ad
 ignem sumi expertem sicca lotum. *S.* Fiet. *R.* At-
 qui move te oxyus; jam hæc fecisse oportuit. *S.*
 Moveo. *R.* Video: sed nihil promoves. Ut ince-
 dit testudo! *S.* Non possum simul forbere & flare.
R. Etiam sententias loqueris, carnifex? Tolle ma-
 tulam, compone lecti stragulas, revolve cortinas.
 Verre pavimentum. Verre solum cubiculi. Af-
 fer aquam layandis manibus. Quid cessas, asine?
 Annus est, priusquam accendas candelam. *S.* Vix
 reperio scintillam ignis. *R.* Sic heri condidisti?
S. Nec foliem habeo. *R.* Ut responsat nebulo!
 quasi qui te habeat, careat folle. *S.* Quām impe-
 riosum habeo dominum! Vix hujus jussis decem
 expediti famuli fuerint satis. *R.* Quid aies, celsior?
S. Nihil: omnia recte. *R.* Non ego te audio obmu-
 murantem? *S.* Evidem precor. *R.* Credo, *Pater*
noster inversum: precationem, opinor, Domini-
 cam præposteré. Quid gannis de imperio? *S.* Pre-
 cor tibi, ut fias Imperator. *R.* Et ego tibi, ut fias
 homo ex caudice. Seque me ad templum usque:
 mox dominum recurrito, lectos concinnato. Hæc
 bōip

confusa, suo quaque loco digerito : fac, ut nitat tota domus; matulam defricato. Hæc sordida submoveto ab oculis : fortassis inviserent me quidam aulici. Siquid sensero prætermissum , vapulabim largiter. *S.* Hic sanè novi benignitatem tuam. *R.* Proinde cave, si sapis. *S.* At interim de prandio nulla sit mentio. *R.* Vah ! ut hic mentem habet furcifer ! Non prandeo domi. Itaque sub horam decimam ad me transcurrito , deducturus me eò ubi sum pransurus. *S.* Tibi quidem prospectum: sed hic interim nihil est ego quod edam. *R.* Si non est quod edas, est quod esurias. *S.* Nemo fit esurendo satiur. *R.* Est panis. *S.* Est; sed ater, & furfuraceus. *R.* Delicias hominis ! Te quidem fœnum esse oportuit, si pabulum detur te dignum. An postulas ut te asinum tantum placentis saginem? Si fastidis panem citra opsonium, adde porrum ; aut, si mavis, cepe.

Alia.

R. Est tibi abeundum in forum. *S.* Tam procul
R. Non sunt nisi sex passus : tibi pigro sunt bis milie. Consulam autem tuę pigritiæ. Eadem legatione multa conficies negotia. Tu supputa in dgitos, ut memineris. Primum, flectes ad vestiarium, ac thoracem undulatum , si jam perfectus est, ab eo recipies. Hinc, quæres *Cornelium* veredarium: Is plerunque est in *Cervo*; ibi potat. Rogabis si quid habeat literarum ad me, & ad quem diem sit prefecturus. Deinde, conveniens mercatorem panarium, rogabis meis verbis, nè quid sollicitus sit,
quod

quòd pecuniam non miserim ad diem præscriptum : numerabitur propediem. *S.* Quando? ad Kalendas Gracas? *R.* Rides, ganeo? Imò ante Kalendas Martias. In reditu deflectes ad lavam, & ex Bibliopolis disces, siquid advectum sit novorum libellorum è Germania. Cognosce qui sint, & quanti venales. Post hæc rogabis *Goclenium*, ut mihi dignetur esse conviva alioquin cœnaturo soli. *S.* Etiam convivas vocas? Non habes domi unde vel murem pascas. *R.* Proinde tu, confectis cæteris, abi ad macellum, & eme nobis armum ovilum: cum curabis diligenter assūm. Audín' hæc? *S.* Plura quām vellem. *R.* Vide, ut memineris. *S.* Vix potero dimidium. *R.* Etiam hīc stas, cessator! Jam rediisse oportuit. *S.* Quis possit unus tot rebus ob-eundis sufficere? Deduco, ac reduco: Sum illi à scopis, à matula, à pedibus, à manibus, à poculis, à libellis, à rationibus, à jurgiis, à legationibus. Postremo, Non videor illi sic sat occupatus, nisi sim & coquus.

Alia.

R. Profer ocreas: nam equitandum est. *S.* En! adsunt. *R.* Probè quidem abs te curatæ: totæ albent situ. Opinor nec extersas nec unctas hoc anno, adeò rigent præ siccitate. Exerge subito panno, mox unge ad ignem diligenter, ac macera donec mollescant. *S.* Curabitur. *R.* Ubi calcaria? *S.* Adsunt. *R.* Verum, sed obducta rubigine. Ubi frænum, & ephippia? *S.* Sunt in promptu. *R.* Vide, nè quid desit, aut nè quid ruptum, mox aut rumpendum,

dum, nè quid nobis sit in mora, cùm erimus in cursu. Propera ad sellarium, & hoc lorum cura sarcientum. Reversus inspice soleas, sive calceos equorum, num qui clavi desint, aut vacillent.

Quiam macilenti sunt equi, quāmque strigos! Quoties abstergis aut pectis illos in anno? *S.* Imo quotidie. *R.* Nimirum res ipsa loquitur. Jejunant, opinor, nonnunquam totum triduum. *S.* Minime. *R.* Negas tu quidem; sed aliud dicturi sint equi, si loqui liceat: quanquam sat's loquantur ipsā matie. *S.* Curo sedulō. *R.* Cur igitur tu habitior equis? *S.* Quia non pascor fœno. *R.* Hoc igitur restat. Adorna manticam celeriter. *S.* Fiet.

Monitoria.

Pædagogus, Puer.

Pæ. Tu mihi videre non in aula natus, sed in caula, adeò moribus es agrestibus. Puerum ingenuum decent ingenui mores. Quoties alloquitur te quispiam, cui debes honorem, compone te in rectum corporis statum, aperi caput; vultus sit nec tristis, nec törvis, nec impudens, nec protervus, nec instabilis, sed hilari modestiā temperatus; oculi vetecundi, semper intenti in eum cui loqueris; juncti pedes, quiete manus; nec vacilles alternis tibiis, nec sint gesticulosē manus, nec morteto labrum, nec scalpito caput, nec fodito aures; veltis item ad decorum componattur: ut totus cultus, vultus, gestus & habitus corporis ingenuam modestiam & verecundam iadolem præ se ferant.

Pn. Quid si mediter? Pæ. Fac. Pn. Siccine satís?
 Pæ. Nōndum. Pn. Quid si sic? Pæ. Propemodum.
 Pn. Quid si sic? Pæ. Hem, satís est; istuc tene. Nè sis
 ineptè loquax, aut præcep̄s. Nè vagetur animus
 interim, sed sis attentus quid ille dicat. Si quid erit
 respondendum, id facito paucis ac prudenter, sub-
 indè præfatus honorem, nonnunquam & addito
 cognomento, honoris gratiâ. Atque idéntidem
 modicè flectas alterum genu, præsertim ubi re-
 sponsum absolveris. Nec abeas, nisi precatus ve-
 niam, aut ab ipso dimissus. Nunc agé, specimen a-
 liquod hujus rei nobis præbe. Quantum tempo-
 ris abfuisti à maternis ædibus? Pn. Jam sex ferme
 menses. Pæ. Addendum erat, Domine. Pn. Jam sex
 ferme menses, Domine. Pæ. Non tangéris deside-
 rio matris? Pn. Nonnunquam sané. Pæ. Cupis eam
 revisere? Pn. Cupio, Domine, si id pace liceat tuâ.
 Pæ. Nunc flectendum erat genu. Bene habet, sic
 pergit. Cùm loqueris, cave nè præcipites sermo-
 nem, aut hæs̄tes linguâ, aut palato immurmures:
 sed distinctè, claré, articulatè confuescito profer-
 re verba tua. Si quem præteribis natu grandem,
 magistratum, sacerdotem, doctorem, aut alioqui
 virum gravem; memento aperire caput; nec pi-
 geat inflectere genu. In convivio sic te præbebis
 hilarem, ut semper memineris quid deceat æta-
 tem tuam. Postremus omnium admoveto ma-
 num patinæ. Si quid datur lautijs, recusato mo-
 deſté; si instabitur, accipe, & age gratias: mox de-
 cerptâ portiunculâ, quod reliquum est illi red-
 dito,

dito, aut alicui proximè accumbenti. Si quis præbibet, hilariter illi bene precator; sed ipse bibito modicé. Si non sitis, tamen admoveto cyathum labiis. Arride loquentibus: ipse nè quid loquaris, nisi rogatus. Si quid obsceni dicetur, nè arride; sed compone vultum, quasi non intelligas. Nè cui obtrectato; nè cui temet anteponito; nè tua iactato; nè aliena despicio. Esto comis, etiam erga tenuis fortunæ sodales. Neminem deferto. Nè sis lingua futili. Ità fiet, ut sine invidia laudem invenias, & amicos pares. Si videris convivium esse prolixius, precatus veniam, ac salutatis convivis, subducito te à mensa. Vide, ut horum memineris.

Pn. Dabitur opera, mi. Præceptor. Nunquid aliud vis? *Pa.* Adito nunc libros tuos. *Pn.* Fiet.

De lusu.

Nicolaüs, Hieronymus, Cocles, Pedagogus.

N. Jamdudum & animus & cœlum & dies invitāt ad ludendum. *H.* Invitant quidem hæc omnia: sed solus Præceptor non invitat. *N.* Subornandus orator quispiam, qui veniam extorqueat. *H.* Aptè quidem dictum extorqueat. Nam citius clavam extorseris è manu Herculis, quam ab hoc ludendi veniam. At olim illo nemo fuit ludendi avidior. *N.* Verum: sed jam olim ille oblitus est se fuisse puerum. Ad verbera facillimus est, & liberalis: hic parcissimus, idemq; difficillimus. *H.* Attamen protrudendus est aliquis legatus non admodum verecundæ frontis, quem non illico preterlet

tēlet suis sēvis dictis. *N.* Eat qui volet : ego carere malo, quām rogare. *H.* Nemo magis accommodus ad hanc legationem, quām *Cocles*. *N.* Nemo profectō : nam perficta frontis est, ac bene lingua; deinde sensum hominis pulchrè callet. *H.* *Cocles*, ab omnibus nobis magnam es initurus gratiam. *C.* Evidē experiar sedulō. Verū si non successerit, nē conferte culpam in oratorem vestrum. *H.* Bene ominare. Si te satīs novimus, impetrabis. Abi orator : redibis exorator. *C.* Eo : bene fortunet legationem meam *Mercurius*. Salve, Præceptor. *P.* Quid sibi vult nugamentum hominis ? *C.* Salve, Præceptor observande. *P.* Insidiosa civilitas : satīs jam salveo : dic quid tibi velis. *C.* Totus discipulorum tuorum grex orat ludendi veniam. *P.* Nihil aliud quām luditis, etiam absque venia. *C.* Scit tua prudentia, vigorem ingeniorum excitari moderato lusu, quemadmodum nos docuisti ex *Quintiliano*. *P.* Sané : Ut istuc tenes quod pro te facit ! Laxamento est opus iis qui vehementer laborant : vobis, qui segniter studetis, & acriter luditis, frēno magis opus est, quām laxatis habenis. *C.* Adnitimur pro viribus. Et si quid hactenus cessatum est, post diligentiam sarcietur. *P.* Oh sartores ! Quis erit fidejussor aut sponsor, istuc futurum ? *C.* Ego capit is mei periculo non dubitem esse sponsor. *P.* Imo, Culi periculo potius. Scio quām non sit tutum tibi credere : Tamen hīc periculum faciam, quām sis bona fidei. Si dederis verba, post hac nequicquam mecum egeris. Ludant ; sed gregatiū

gatim in campis. Nè divertant ad compotationes, aut alia nequiora. Maturè se recipiant domum, ante solis occubitum. C. Fiet. Exoravi, quanquam ægré. H. O lepidum caput! omnes amamus te plurimum. C. Sed interim cavendum, nè quid peccemus; alioqui de meo tergo dependendum est; fidejussi vestro omnium nomine: quòd si quid accidat, non est quòd me posthac utamini legato. H. Cavebitur. Sed quod lufūs genus potissimum placet? C. De hoc in campo consultabimus.

Pila.

N. Nulla res melius exercet omnes corporis partes, quàm pila palmaria: sed aptior hyemi quàm æstati. H. Nullum anni tempus nobis parùm accommodum est ad ludendum. N. Minùs sudabitur, si ludamus reticulo. H. Imò, Reticulum pisatoribus relinquamus. Elegantius est, palmâ uti. N. Agé; nihil moror. Sed quanti certabimus? H. Tali tro: sic parcerit pecunia. N. At ego malo fronti parci, quàm pecunia. H. Et mihi frons charior est pecuniæ. Aliquo periculo certandum est; alioqui friget lufus. N. Sic res habet, ut dicis. H. Ultra pars prior evicerit tres lufus, ei victa pendet sextam drachmæ partem: sed hac lege, ut quicquid è victoriis collectū fuerit, insumatur in convivium, ad quod pariter vocentur omnes. N. Placet lex, & rata esto. Superest igitur, sortiamur partes: nam sumus ferme pares omnes, ut non admodum referat, quis cui conjugatur. H. Tu tamen me longè

longè peritior es. *N.* Ut sim, sed tu felicior. *H.* Etiam hīc valet fortuna? *N.* Illa nusquam non regnat. *H.* Agé: fiat sortitio. Euge! Bene cecidit: contingere, quos volebam. *N.* Et nos nostræ sodalitatis non pœnitet. *H.* Agedum, simus viri: amat victoria curam. Suum quisque locum gnaviter tueatur. Tu mihi consiste à tergo, excepturus pilam, si me trāsvolet: tu istīc observa, repulsurus huc ab adversariis revolantem. *N.* Nē musca quidem hāc prætervolārit impunē. *H.* Agitè bonis avibus: mittite pilā in tectum. Qui miserit nihil præfatus, frustra miserit. *N.* Hem, accipe igitur. *H.* Mittito: si miseris extra lineas, aut infra suprāve tectum, vestro danno fuerit: at certè nobis fraudi esse nolim. Tu sanè parūm commodè mittis. *N.* Tibi quidem; at nobis commodè. *H.* Ut miseris, ità remittam: par parti referam. Sed præstat ingenuè legitimèque ludere. *M.* In ludo pulchrum est, arte vincere. *H.* Fataeòr, atque etiam in bello. Sed habet utraque pars suas leges. Et sunt artes illiberales. *N.* Credo, plures septem. Signa terminum testulâ, aut rudere, aut, si mavis, pileo tuo. *H.* Tuo malim. *N.* Rursus accipe pilam. *H.* Mitte. Pone notam. *N.* Habeimus duos terminos satis longinquos. *H.* Utcunque; sed tamen vincibles. *N.* Planè vincibles, si nemo repugnet. *H.* Euge! Priorem metam prætercurrimus. Viciimus quindecim. Heus, præbeté vos viros: viceramus & hīc, si tu tuo constitisses loco. Sumus igitur pares. *N.* Non diu futuri. Viciimus triginta: Viciimus quadraginta quinque.

quinque, *H.* Sestertia? *N.* Non. *H.* Quid igitur? *N.* Numeros. *H.* Quò pertinent numeri, si nihil est quod numeres? *N.* Noster hic ludus est. *H.* Præ properè tu quidem ante victoriam canis triumphum: vidi, qui vincerent ab hoc numero, qui nihil habebant. Varia est, ut Martis, ità lusus alea. Habemus triginta. Jam rursus pares sumus. *N.* Nunc serio res agitur. Euge! Successit: habemus potiores. *H.* Non diu habituri. Dixin'? Rursus æ quali fortunâ sumus. *N.* Diu rotat fortuna, velut anceps utris velit addicere victoriam. O fors fortuna, Si nobis faveris, dabimus tibi maritum. Euge! Audivit votum: penes nos est hujus certamnis victoria. Pone notam cretaceam, nè excidat. *H.* Jam appetit vespera, & sudatum est satís: præstat à ludendo desistere. Nè quid nimis. Supputemus lucrum. *N.* Nos evicimus tres drachmas, duas. Restat igitur una ad compotatiunculam. Sed interim quis solvet pretium pilarum? *H.* Omnes ex æquo, pro sua quisque portione. Nam lucrum exilius est, quam ut inde possit aliquid decidi.

Ludus globorum missilium.

Adulphus, Bernardus.

A. Tu toties apud me gloriatus es, te mirum quendam esse artificem in certamine mittendorum globorum. Agé; libet experiri qui vir sies. *B.* Nihil detrecto; huc, si quid libet. Nunc tu planè, quod dici solet, in planitem provocas equum. *A.* Et tu sen-

senties me non esse asinum. *B.* Placétnē monomachia, ut unus cum uno congregatur? An mavis adiungi socios periculi? *A.* Malo *μονοχεῖν*, nequa pars victorix decidatur alteri. *B.* Istuc & ipse malo, ut laus in solidum sit mea. *A.* Hi spectatores erunt, & arbitri. *B.* Recipio. Sed quod erit victori præmium, aut quæ victo poena? *A.* Quid si victo amputetur auricula? *B.* Imo, Testium alter excedetur potius. Non est magnificum, certare pro pecunia. Tu Germanus es, ego Gallus. Decertemus pro suæ uterque gentis gloria. Si vicero, tu ter exclamabis, Floreat Gallia: si victus (quod absit) fuero, totidem verbis celebrabo tuam Germaniam. *A.* Agé: placet conditio. *B.* Adsit Fortuna. Quando periclitantur hoc lido dux maximæ nationes, sint æquales sphæræ. *A.* Nôsti saxum illud prominens haud procul à porta? *B.* Novi. *A.* Ea erit meta, & hæc linea. *B.* Esto; sed sint, inquam, pares globi. *A.* Minùs discernas ovum ab ovo, aut ficum à ficu: sed meâ non refert; utrum mavis, elige. *B.* Mitte. *A.* Heus, Tu mihi non brachium sed balistam habere vidêris, ita torques globum. *B.* Satìs mordisti labrum, satìs rotasti brachium; tandem mitte. O vires Herculeas! sed tamen vinco. *A.* Nisi sceleratus ille laterculus obstitisset, præverteram te. *B.* Consiste in sphæræ tuæ vestigio. *A.* Non utar dolo malo. Cupio virtute, non fraude vincere; quandoquidem de gloria certamen est. Bene verat. *B.* Ingens profectò jactus. *A.* Nè ride priusquam viceris: adhuc penè sumus pares. *B.* Nunc res agitur.

tur. Uter prior metam contigerit, is vicerit. *A.* Vici. Canta. *B.* Sed definiendum erat, quo ludo constaret victoria: nam primo non dum caluerunt vires. *A.* Definiant arbitri. *Arb.* Tertio. *B.* Placet. *A.* Quid ais? agnoscisne victorem? *B.* Tibi fortuna magis aspiravit: viribus & arte non tibi cessera. Sed quod arbitri pronunciaverint, id sequar. *Arb.* *Germanus* vicit: & hoc gloriosior est victoria, quod talem artificem vicerit. Nunc canta, *Galle.* *B.* Sum raucus. *A.* Hoc *Gallis* non novum est: sed tamen coccysa. *B.* Floreat *Germania* ter. *A.* Imo, *Ter* hoc erat canendum. *B.* Contraximus siticulam: eamus ad compotatiunculam; ibi perficietur cantio. *A.* Non recuso, si ita videtur arbitris. *Arb.* Ita commodius est: melius canet *Gallus*, colluto gutture.

Ludus sphærae per annulum ferreum.

Gasper, Erasmus.

G. Age; Nos auspicabimur: victo succeder *Marcolphus*. *E.* Sed quod erit victori præmium? *G.* Victus ex tempore faciet & recitat distichon in laudem victoris. *E.* Accipio legem. *G.* Vincit sortiamur, uter prior incipiatur? *E.* Esto tu prior, si lubet: ego malim esse Abbas. *G.* Hoc tua conditio potior est, quod tibi nota est area; versaris in tua arena. In hac exercitatio sum, quam in libris: tamen istud perquam exigui momenti est. *E.* Ellum est, ut tantus artifex in hoc certamine mihi largiare nonnihil. *G.* Imo, Istuc abs te peterem *justius*.

justius : sed parum est honesta precaria victoria. Is demum vincit, qui suo Marte vincit. Ita sumus pares, ut non melius commissus fuerit olim cum *Bitho Bacchius*. *E.* Tua sphæra commodior est mea. *G.* Et tua vola vincit meam. *E.* Ludito legitimè, absque technis ac dolo malo. *G.* Dices tibi rem esse cum homine probo. *E.* Sed prius audire cupio hujus sphæristerii plebiscita. *G.* Quaternionio ludum absolvit. Qui hanc lineam præterierit, in damno est. Reliquos limites si transilias, sine fraude fiet. Qui globum suo loco moverit, perdet jus feriendi. *E.* Intelligo. *G.* En! Occlusi tibi portam. *E.* Sed istinc te excutiam. *G.* Id si feceris, cedam tibi hujus certaininis palmam. *E.* Bonâ fide? *G.* Optimâ : non enim potes aliâ viâ, nisi sic mittas sphæram tuam in parietem, ut resiliat in meam. *E.* Id experiar. Quid ais, bone vir? nónne depulsus es? *G.* Fateor : utinam tam sapiens es, quam es felix! Sed istuc centies tentanti vix semel successerit. *E.* Imo, Si quid audes deponere pignoris, nisi tertio quoque experimento successerit, vincest: sed interim redde pactum præmium. *G.* Quodnam? *E.* Distichon. *G.* Reddam. *E.* Et quidem ex tempore. Quid arrodis unguem? *G.* Habeo. *E.* Recita claré. *G.* Clarissimé.

*Plandite victori juvenes hic quotquot adestis:
Nam me qui vicit, doctior est nebulo.*

Nónne distichon habes? *E.* Habeo. Sed quale abste allatum est, tale tibi referetur.

*P E R S O N A E,**Vincentius, Laurentius.*

V. Libetne decertare saltu? *L.* Ludus iste non convenit pransis. *V.* Quamobrem? *L.* Quia ventris faburra gravat corpus. *V.* Non admodum sanè, qui pransi sint in pædagogio: nam hi plerunque cœnaturiunt, priusquam absolverint prandium. *L.* Quod igitur saliendi genus placet? *V.* Auspicemur ab eo quod est simplicissimum, à saltu locustarum, sive mavis ranarum, utrâque tibiâ; sed junctis pedibus. Qui longissimè promoverit cingulum, coronam feret. Hujus ubi erit satietas, aliud atque aliud genus experiemur. *L.* Evidem nullum recusabo genus, nisi quod geritur cum periculo tibiarum: nolim mihi rem esse cum Chirurgis. *V.* Quid si certemus unicâ tibiâ? *L.* Iste ludus est *Empusa*: valeat. *V.* Hastæ innixum salire, cum primis est elegans. *L.* Liberalius est, certare cursu: siquidem hoc certaminis genus apud *Virgilium* proposuit & *Aeneas*. *V.* Verum: sed idem proposuit & castruum certamen, quo non delector. *L.* Designa stadium: hoc loco sit carcer; quercus ista sit meta. *V.* Sed utinam adesset *Aeneas*, qui proponat & præmia victori. *L.* Victori abundè magnum præmium est, gloria. *V.* Victo potius dandum era præmium, solatii gratiâ. *L.* Sit igitur victo præmium, ut lappâ coronatus redeat in urbem. *V.* Evidem non recusârim, si tu præcedas tibiâ canens.

L. Est

L. Est ingens astus. *V.* Nec mirum, cùm sit solsticium aestivum. *L.* Praetiterat natare. *V.* Mihi non placet ranarum vita: Animal sum terrestre, non amphibion. *L.* Sed ratiōne hoc exercitamenti genus olim cum primis habebatur liberale. *V.* Imò etiam utile. *L.* Ad quid? *V.* Si fugiendum sit in bello, ibi potissimum valent, qui se se cursu pedum & natatu exercuerunt. *L.* Artem narras haudquaquam aspernandam: Néque enim minus laudis est aliquando bene fugere, quam fortiter pugnare. *V.* Sum planè iudis & imperitus natandi: nec sine periculo versamur in alieno elemento. *L.* Sed asfuerescere oportet. Nemo nascitur antisex. *V.* At ego istius generis artifices permultos audio natasse, sed non enatasse. *L.* Experiēris primum innixus suberi. *V.* Nec suberi fido magis quam pedibus. Si vobis cordi est natatio, spectator esse malo quam certator.

VENATIO.

*Paulus, Thomas, Vincentius, Laurentius,
Bartholomaeus.*

P. Trahit sua quemque voluptas. Mihi placet venatio. *T.* Placet & mihi. Sed ubi canes? ubi venabula? ubi casses? *P.* Vacant apri, ursi, cervi, & vulpes; nos infidiabimur cumiculis. *V.* At ego laqueos injiciam locustis: insidiabor gryllis. *L.* Ego ranas capitulo. *B.* Ego papilioes vicabor. *L.* Difficile est sectari volantia. *B.* Difficile; sed pulchrum: nisi pulchrius esse dicis, sectari lumbriticos,

aut cochleas; quia carent alis. *L.* Evidem malo insidiari piscibus; est mihi hamus elegans. *B.* Sed unde parabis escam? *L.* Lumbricorum ubique magna est copia. *B.* Est, si tibi velint prorépere è terra. *L.* At ego mox efficiam, ut multæ myriades profiliant. *B.* Quo pacto? Incantamentis? *L.* Videbis artem. Imple hanc fistulam aquâ. Hos juglanditum summos cortices virentes confractos immittito. Hac aquâ perfunde solum. Nunc observa paupisper. Vides emergentes? *B.* Rem prodigiosam video. Sic olim, opinor, exiliebant armati ex fatis serpentis dentibus. Sed plerique pisces delicatioris & elegantioris sunt palati, quam ut escâ tam vulgari capiantur. *L.* Novi quoddam insecti genus, quo talibus insidiari soleo. *B.* Tu vide an possis imponere piscibus: ego ranis facebam negotium. *L.* Quomodo? Reti? *B.* Non, sed arcu. *L.* Novum piscandi genus. *B.* At non injucundum. Videbis, & fateberis. *V.* Quid si nos duo micemus digitis? *P.* Ignavum est ac rusticum lusus genus. Ad focum desidentibus magis convenit, quam in campo versantibus. *V.* Quid si certemus nucibus? *P.* Nuces admodum pueris relinquamus: nos grandiusculi sumus. *V.* Et tamen nihil aliud adhuc quam pueri sumus. *P.* Sed quibus decorum est ludere nucibus, iisdem non indecorum est equitare in arundine longa. *V.* Tu igitur prescribito lusus genus: sequar quocunque vocaris. *P.* Et ego futurus sum omnium hominum homo.

Euntes in ludum literarium.

Sylvius, Joannes.

S. Cur adeò curris, Joannes? *J.* Cur *Lepus*, ut aiunt, *præ canibus*? *S.* Quid hoc proverbii est? *J.* Quia, nisi adfuerō in tempore ante recitatum catalogum, actum est de pelle mea. *S.* Hac quidem ex parte nihil est periculi: modò præterita est quinta. Inspice horologium: manus nondum attigit punctum, quod horam ab hora æquis spatiis dirimit. *J.* Quid loquebatur? *S.* Horam esse quintam. *J.* At ego vix habeo fidem horologiis; mentiuntur nonnunquam. *S.* At mihi fide, qui campanæ vocem audivi. *J.* Sed est & aliud, unde magis etiam timeam. Reddenda est memoriter hesterna lectio, satis prolixa. Vereor, ut possim. *S.* Commune periculum narras: nam & ipse vix satis teneo. *J.* Et nōsti præceptoris sævitiam. Omnis illi noxa capitalis est: nec magis parcit nostris natibus quam si corium esset bubulum. *S.* Verum is non aderit in ludo. *J.* Quem igitur vicarium constituit? *S.* *Cornelium.* *J.* Strabum illum? Væ nostris natibus. Is vel *Orbilio* plagosior est. *S.* Verum dicas: & ideo non raro sum illius brachio precatus paralyticus. *J.* Non est pius, imprecari præceptor: nobis potius evendum, nè incidiamus in illius tyranni manus. *S.* Reddamus inter nos vicissim; altero recitante, altero codicem inspiciente. *J.* Pulchrè mones. *S.* Fac, præsenti sis animo: nam metus officit memoria. *J.* Facile deponorem pavorem, si nō adesset periculum.

At in tanto discrimine, quis possit esse securus animo? S. Fateor: attamen non agitur de capite, sed de parte diversa.

Alia.

Cornelius, Andreas.

C. Scitè tu quidem pingis: sed charta tua perfruit. Charta subhumida est, ac transmittit atramentum. A. Quæso, ut appares mihi pennā hanc. C. Deelit mihi gladiolus scriptorius. A. En tibi! C. Hui! quam obtusus! A. Accipe coticulā. C. Utrum amas scribere cuspide duriusculā, an molliore? A. Attempera ad manum tuam. C. Ego molliore soleo. A. Quæso ut mihi describas ordine figuræ elementorum. C. Græcas, an Latinas? A. Latinas primū conabor imitari. C. Suppedita chartam. A. Accipe. C. Sed meum atramentum dilutius est, subindè infusā aquā. A. At meum linteolum profus exaruit. C. Immunge, nisi mavis immeiere. A. Imò potius rogabo alicunde. C. Præstat habere domi, quam rogare commodatō. A. Quid est scholasticus absque calamo & atramento? C. Quod miles absque clypeo & gladio. A. Ultinam mihi essent articuli tam celeres! Evidem non possum dictantis vocem scribendo assequi. C. Prima cura sit, ut bene scribas; proxima, ut celeriter: *Sat citō, si sat bene.* A. Bellē. Sed istam cantionem cane preceptor, cum dictat: *Sat citō, si sat bene.*

Brevis de copia preceptio.

Principiō, Res ipsa puris, electis, ac Latinis verbis efficienda

efferranda est : quod ipsum posse, non mediocris artificis est. Sunt enim permulti, qui nescio quomodo copiam & varietatem orationis affe-
cant, cum ne semel quidem rem possint aptè explicare. Isti, tanquam semel balbutisse sit parum, balbutiem suam aliis atque aliis modis reddunt balbutiorem, tanquam ipsi secum certamen susceperint, ut, quam barbarissimè dici possit, dicant. Itaque inepti synonyma quædam conge-
runt, adeò interdum inter se dissidentia, ut ipsi mi-
rentur, quo pacto convenerint. Quid enim absur-
dius, quam hominem pannosum, cui ne una qui-
dem, quam sine pudore possit induere, sit vestis,
subinde tamen suos pannos mutare, ac mendicita-
tem suam pro opibus ostentare? At nihilominus
ridiculi videntur isti varietatis affectatores, qui,
cum barbarè semel dixerint, reperent idem
multò barbariis, demum iterum atque iterum in-
doctius. Hoc est, Non oratione, sed solcēismis a-
bundare. In primis igitur, ut dixi, res ipsa aptis at-
que electis verbis est explicanda. Deinde, mutato-
riis verbis utendum, si qua, quæ idem efficiant, re-
periantur : reperiuntur enim permulta. Demum,
ubi propria deficient, translatius erit utendum,
si modo verecunda sit translatio. Ea quoque ubi
deerunt, si per *Activa* dixisti, ad *Passiva* revertan-
dum erit : quæ nobis totidem orationes reddunt,
quot ex *Activis* constabant. Postea, *Verba*, si licet,
aut in nomina *Verbalia*, aut in *Participia* commu-
tabimus. Postremo, ubi modo *Adverbia* in *Nominis*,

modo *Nomina* in alias atque alias partes committaverimus, per *Contrarium* dicemus: aut *Affirmativam* orationem in *Negativam* commutabimus, aut retrosum: aut certè, quod *Pronunciativè* dictum, per *Interrogationem* effaremos. Nunc, exempli causâ, hanc sententiam sumamus, *Literæ magnopere me delectarunt.*

LITERÆ.

Epistola, epistolium, scripta, schedæ, literæ.

MAGNOPERE.

Mirum in modum, miris modis, majorem in modum, mirandum in modum, supra modum, plurimum, non mediocriter, summopere, maximopere.

ME.

Animum meum, pectus meum, oculos meos, cor meum.

DELECTARUNT.

Voluptate affecerunt, recrearunt, exhilararunt, voluptati fuerunt, oblectarunt, voluptate perfuderunt, mellitissimæ fuerunt, jucundissimæ, &c. A. *Habes materias: Tuum erit componere. C. Experi*

igitur: Faciam periculum.

Tuæ literæ magnopere me delectarunt. Tua epistola mirificè nos exhilaravit. A. *Verte Acti*

vum in Passivum: alia erit facies. C. Dici non po

test satí, quam tuis sim scriptis exhilaratus.

A. Item, *Per alia verba idem efficientia.*

C. *Tuis ex literis incredibilem cepi voluptatem. Ex epistola Celsitudinis tuæ plurimum voluptatis accepi. Non mediocrem latitiam tua mihi scripta*

attu-

attulerunt. Gaudio tua me scripta, quantus eram, perfuderunt. *Hic non ita licet, mutare Activa in Passiva, nisi in illo postremo,* Perfusus gaudio, quod usitare dicitur. Capiebatur à me voluptas: Allatum est gaudium, non perinde usitare dixeris.

A. Per Afficio.

C. Singulari voluptate literæ tuz me affecterunt.

A. Muta in Passivum.

C. Tuis scriptis, incredibili sum affectus voluptate.

A. Non parum gandiorum tuum nobis
epistolium peperit, Verte per Sum
e Nomina Adjettiva.

C. Tuæ mihi literæ multis modis jucundissimæ
fuerunt.

Fuit tua illa epistola sanè quam gratissima.

A. Per Nomina Substantiva.

C. Ineffabili voluptatibz tua nobis epistola fuit.

Incredibili jucunditati fuerunt tuæ literæ.

A. Commuta in Negationem.

C. Tua scripta non mediocri letitiaz fuere. Nihil
in vita tuis literis accidit jucundius. A. Quanquam
bac ratione aliquoties jam nisi sumus, que non est
negligenter prætereunda. Nam quoties Multum,
Plurimum, Singulariter significare volamus, per
Contrarium verbum idem efficiemus: ut, Vobementer
te amat Henricus: Haud vulgariter te amat. Mul-
tum me juvat vinum: Haud parum juvat. Est vir
singulari ingenio: Est vir non vulgari ingenio. Et
homo doctrinæ admiranda: Est homo non con-

teminenda doctrinâ. Thomas est summo apud
suos loco natus : Non infimo loco natus. Auguſti-
nus eloquentissimus fuit: Non ineloquens fuit. Ca-
neades Orator fuit nobilis: Non ignobilis, non obſcu-
rus. Et id genus similia, quæ nunquam non uen-
niunt. Sed admonuſſe rem clarissimam ſatis eſt. Ne
te lateat, bifariam nos hujusmodi rationum genere uti:
Modestia causâ, praesertim ſi de nobis ipſi loquamur;
tum etiam Amplificandi gratiâ. Nam, Non ingra-
tiam, pro Valde gratum; Non vulgariter, pro Singu-
lariter, rectè & venustè dicimus.

Modestie causâ.

Ego literis meis nonnullam doctrinæ ſum opi-
nionem consecutus. Semper curavi, ut in literaria
gloria non poſtremas partes tenerem. De Amplifi-
catione, ſuperiora ſunt exempla: nunc ad noſtra rever-
tamur. A. Nihil tuâ epiftolâ unquam evenit gra-
tius. Nulla res majori unquam voluptati fuit, quam
tua scripta. Nulla unquam ex re tantum epi-
luptatis, quantum ex tuis literis amantiffimis. Quo-
modo ſingula orationes ſuperiores poterant variari
per Interrogationem. C. Quid tuis literis in vita
ſucundius eſſe potuit? Quid epiftolâ illâ tuâ nobis
evenit dulcius? Quid itâ oblectavit unquam, ut
proximæ tuæ literæ? A. Hoc modo rurſum ſingulat-
ferè orationes variare licebit. C. Quid deinde fieri?
A. Jam paulo liberius totam orationem vertemus, in
nam dictionem pluribus verbis circumloquamur. C.
Dic exempli causâ. A. Quod modò per Nomen, In-
credi-

credibile, modo per Adverbium Incredibiliter, ditum erat, unam dictio[n]em aliquot verbis commutamus : Verbis consequi nequeam , quantum tuis literis sum delectatus. Et mihi scripta, & tibi creditu per difficile fuerit , quantæ jucunditati tua mihi scripta fuerint. Explicare prorsus nequeo, quām sim tuis literis gavisus : *Et item in infinitum.* Rursum alio pacto : *Nam haec tenus & per Negationem, & per Interrogationem; postremò per Infinitas orationes variavimus.* Nunc per Subjunctivas sive Conditionales variabimus hoc modo : Moriar, si unquam quicquam fuit tuis literis aut optatus, aut dulciss. Peream, si ulla res majori voluptati fuit, quām tuæ literæ. Ità me Deus amet , ut nihil in vita tuis literis accidit jucundius. *Et item alia multa in hunc modum excogitare licebit.* C. Quid inde ? Nunc ad Translationes, Similitudines, & Exempla fugiendum est.

Translatio est in his.

Accepi tuas literas, quæ mellitæ fuerunt. Nihil nisi meræ deliciæ tua mihi scripta videntur. Mera voluptas sunt tuae literæ : *Et hujusmodi plurima,* Sed cavendum est, nè obsoletis aut durioribus translationibus utamur , quale illud est,

Juppiter hybernæ canâ nive conspuit Alpes.

Et quale est illud, *Cænaciorum scriptorum me sua-
vissimis epulis reficit.*

Compa-

Comparatio à Simili.

Tua scripta omni vel ambrosiâ vel nectare sâ
viora fuêre. Literæ tuæ quovis melle mihi fuêre
dulciores. Epistola humanitatis tuæ, & siliquam
omnem, & mel Atticum, & saccharum omne, ne-
ctar, ambrosiâmque deorum longè superavit. *Hic*
quicquid dulcedine nobilitatum est, in medium ad-
duci potest.

Ab Exemplo.

Nunquam adducar, ut credam Hero Leandi
sui literas aut majore voluptate, aut pluribus oscu-
lis accepisse, quam tuas accepi. Vix crediderim aut
Scipionem eversâ Carthagine, aut Paulum Aemili-
um capto Perseo, magnificientiorem egisse tri-
umphum, quam ego, simulac suavissima tua scripta
tuus mihi tabellarius reddidit. *Hujusmodi tum ex*
fabulis, tum ex historiis infinita possunt inveniri. Et
Physica verò sumuntur rerum similitudines, quarum
quamplurimarum naturas memoriter tenere necesse
est. Nunc, si libet, in alia sententia tentemus.

Nunquam, dum vivam, tui ero immemor.

Semper, dum vivam, tui meminero. Quoad vi-
vam, nunquam me tui capiet oblivio. Prius vivere
desinam, quam tui meminisse.

Per Comparisonem.

Si umbram corpus poterit effugere, & hic ani-
mus tui quibit oblitisci. Tui memoriam nè Le-
tharus quidem amnis poterit abolere.

Præterea, Per admirator, aut more poetico.

Per Contraria.

Dum juga montis aper, fluvios dum piscis amabit.
Ante leves ergo &c. Quæ non est multi negotii excogitare. Verum nè immodi ci videamur, his in præsentia contenti simus. Alias, si voles, copiosius hac de re colloquemur. C. Ego te, Augustine, jam planè exhaustum putabam. Sed tu, præter expectationem, novum thesaurum indicasti: quem si pergas explicare, nox antè occupaverit, quām tibi eadem de re desint verba. A. Si ego hoc medioeri & doctrinā & ingenio præsto, Quantum Ciceronem ipsum valuisse credis, qui cum Roscio histrione certasse legitur! Sed Sol nos reliquit. Humescit cœlum. Præstat imitari aviculas, teclōque ac lecto nos condere. Proinde vale, mi Christiane suavissime, in crastinum. C. Tu itidem bene valeto, Augustine, omnium doctissime.

Ioannis Textoris viri doctissimi Comœdia.

P. B R S O N A,

Juvenis, Pater, Uxor juvenis.

? Amabo pater, agé: Scis quid agendum mihi sicut, quò minus vitam hanc breviusculam & bullâ frangiliorem in ærumnis degero? P. Quid, inquā, tibi est animi? Gauderem, si quid facerem quod tibi non esset molestum. ? Verum ego te eam ob rem consultum volui, quoniam jam ex Ephebis excessi; ut mihi aetatis provocare aperires, quod mihi factu viideres utile: P. Nihil, fili, magis in rem tuam esse conspicio, quām ut ludū sequare literarium. ? Non.

si clamando medius crepueris , istud in animam
inducas meum, pater. *P.* Quidni induxero? *f.* Pol
literis nihil inquam magis odiosum mihi visum
est. *P.* Quid ita? *f.* Ut enim opulento homini scru-
tus dura est : ita & delicato corpori odiosa scho-
laris disciplina. *P.* Odiosa! *f.* Odi ædepol. *P.* Quod
ejus rei fecisti periculum? *f.* Ex aliis heretice peri-
culum feci, atque iis potissimum qui in Pædotribal-
rum carceribus & moletrinis aliquandiu fuere re-
licti. *P.* Illucne miseriarum aliquid esse dicunt?
f. Quin ipsam esse Miseriam dicunt. *P.* Aīn' vcrō?
f. Aio enimvero. *P.* Quid causæ est? *f.* Aīnt mol-
licella corpuscula noctes & dies flagris illuc con-
tundi, cruscula ipsa pedum tenus denudari. *P.* Ai-
ūntne esse ullum venie locum? *f.* Nullum heretice,
sed quotidie morbos augeri. Puerorum scapulis
undantes sanguinis rivos ubertim elici dicunt,
ipsosque interdum non prius ejulantem relinqu,
quam spiritum penè emiserint. *P.* Istud probæ in-
dolis adolescentibus fieri non dicunt. *f.* Nullum
esse discrimin afferunt : eadem est præceptorum
in omnes torvitas, idem furor, eadem violentia.
P. Erras, si credis, fili. *f.* Ædepol & credo, pater.
P. Hoccine credibile est, quenquam esse tante fe-
licitatis ludimagistrum, qui infantulos ad mortem
usque verberet? *f.* Credibile non putāsem, pater,
nisi nuper unum plagis pessimè confectum proti-
nus inhumari vidissem. *P.* Morbo fortasse labora-
rat, & agritudini succubnerat. *f.* Nullum medium
fidius morbi contagium senserat. *P.* Quonam igi-
tur

tur modo periisse dicunt? *P.* Dicunt, à leoninæ tortitatis sanguinario præceptore flagris primò cruentatum, demum pedibus miserè conculcatum, postremò in parietes (dictu horrendum) impetuose jaculi more contortum. *P.* Erras, inquam, si credis, fili. *F.* Nec erro adepol, & credo, pater. *P.* Aliter tibi persuadeas velim. *F.* Pol, Non, si *Demosthenes* & *Tullius* adfuerint, mihi unquam persuaserint. *P.* Saltem id patris vel mandato, vel precibus condones. *F.* Pater, Quicquid aliud voles impera; manda-tis tuis stetero: sed quod scholas ingrediar, & ferulae me submittam, non obediam, et si me pugnis tuis interficias. *P.* Hei, fili! *F.* Tuus hercle *Filius*. Sed *Pater* non essem, si in istud me compelleres pistillum, ubi me minutatim discerendum conspicias. *P.* Discerendum conspicerem! Istuc nunquam vellem excogitare. *F.* Missa istac faciamus: velim, pater: siquidem mihi nauseam excitant. *P.* Quid igitur aliud feceris, quod tibi victimum querites? Vis militiam sequendo Trojanorum vel Romanorum numero conscribi? *F.* Deterius loqueris: Nullum officii genus mihi gratum est, quod plagis & vulneribus sit obnoxium. *P.* Aliquid agas oportet. Vis, instar eorum qui latrinas exhauriunt, inhonesto vicitare lucro? *F.* Annon te tui pudet, qui filium eodem deprimi velis? *P.* Eodem deprimi nolim. Quoniam tamen scriptum est, *Qui non laborat, non manducet*: aliquid agas expedit. *F.* Pater, vis in verba pauca tibi conferam, quid sit, quod me titillet maximè? *P.* Volo. *F.* Votis
mcis

meis non acquiesces. *P.* Forsitan. *I.* Sed dic bona fide, quæso: Acquiesces? *P.* Si factu justum fuerit, quod petveeris. *I.* Justum factu putes & licitum. *P.* Nunc igitur petas. *I.* Cùm sim formâ adeò venustâ & liberali, ut nihil suprà uxorem velim ducere. *P.* Papæ! Quid audio! *I.* Hoccine acquiescendi primordium? *P.* Heu juvenem delirū! *I.* Nescio quid facturus sim, quod stomachum tuum delectet. *P.* Uxorem quæris, miserrime Nigot! Quid aliud est, quæm jugum & onus appetere? *I.* Sit onus; esto: ducam tamen, si permittis. *P.* Id meo non fiet consilio. *I.* Saltē nè reluctēris. *P.* Non reluctabor: sed, si stultitia tua te pœniteat, neminem prater te unū arguas. *I.* Mea *Camilla*, sospitine quiescūt antiqui amores nostri? *U.* Meus quotidie augescit. *I.* Et meus augmentum suscipit. Jam, ut aliquando his, quæ amantes duriter excruciant, finem imponamus; ad connubia descendamus. *U.* Perplacet. *I.* Hunc ego annulum in amoris perpetui pignus confero. *U.* Hoc egomet fidei xenium tibi præsto. Jamjam, ut moris est, presbyterū adeamus, qui nos indissolubili vinculo copulet. *U.* Adeamus. Valete spectatores tātisper, dum ē Templo redierimus. *P.* O perdeliram juvenum vecordiā! O inopes consilii animos, qui, parentibus invitīs, ad protogamiam, seu primas nuptias accedunt, miseriarum & factiōnū ignari, quas affert Conjugalis thalamus; laborum inexperti, quos nutriendorum liberorum sumptus expedit; impendiorum nescii, quæ domestica necessitas exigit! Hinc uxor oblatrat, hinc in cunabulis

habulis vagiūt infantes, hinc aliquantō proiectiores, corvorum more, cibum appetunt, hinc nudinæ maritum ad quæstum vocant. Voluit tamen fatuellus meus filius, dissuadente frustra parente, uxorem ducere, putans lætitiam illam, quæ primo nuptiarum die titillat, perpetuam fore. Verum experietur quod scripsit Hyponastes, *Duos tantum dies uxor is esse dulcissimos, Nuptiarum videlicet, & Mortis.* Experietur, inquam, verum: Diei, videlicet *Nuptiarum*, multorum malorum initium. Appetetque, ut opinor, tempus, quo sibi accidisse velit, quod *Eupolidi* & *uxori* contigisse assertit Ovidius: quos primâ nuptiarum nocte ruinâ lecti interfectos his asserit versibus,

Sit tibi conjugii nox prima, novissima vita.

Eupolis hoc periit & nova nupta modo.

Sed adesse video meum uxoriū fatuellum cum sponsa. Ego igitur hīc tantisper quiescam, donec viderō quo more vñā vixerint. *I.* Uxor mea. *V.* Mi marite. *I.* Quanta est in conjugio voluptas! *V.* Quām vehemens et suavis amor! *I.* Quot concharum oscula! *V.* Quot risus! *I.* Maritus cum uxore oblectatur. *V.* Vxor cum marito ridet. *I.* Vñā compótant. *V.* Vñā comedunt. *I.* Quis igitur nuptias vituperet? *V.* Quis Aristotelei non condescendat in Ethicis scribenti, *Viro politico ducentam esse uxorem, non solum liberorum, sed viētūs, & auxiliī causā?* *I.* Quis cum Herocle non fateatur, *Genus hominum sociale esse, ipsius*

ipsius autem societatis principium esse conjugium, j
 quo neque civitas confistere, neque dominus perfidus
 potest. U. Pythagoras, Socrates, Crates etiam, qu
 tenui supellectile fuere, ut à majoribus meis ac-
 cepi, uxores duxerunt, eisque cohabitavere; non
 impedimento esse philosophia putaverunt. I. Quid,
 quæso, secundum naturam magis est, quam mo-
 rem ducere? U. Faceant igitur, qui nuptias ve-
 lut periculosum aliquid respiciunt. I. Facillam,
 qui ducendam non esse uxorem dicunt. U. Sol-
 heus marite! Hoc nuptiarum die laute & geniali-
 ter vivimus: Quid vero die crastino comedemus?
 I. Jam quæ futura sint prospicis? U. Nisi id in rem
 meam fore conspicerem, quæ futura sint non con-
 templarer. Opus est igitur, ut téte operi accingas,
 quò nostrūm ut ique victum querites. I. Mén' dis-
 cruciare jam queritas? U. Quid! Discruciare! Sed
 nostræ diuorum utilitati consulere velim. Propera
 igitur, quicquid feceris. I. Aliquandiu saltē adhuc
 requiescere permittas. U. Vín' nos inediā consu-
 mi? I. Nolim. U. Propera igitur, inquā: secūs, igna-
 viam tuam mihi non placere, periculum fecisti.
 I. Marito molesta esse jam incipis? U. Quid hic
 verborum est? Satíne tibi videor oblocuta, miser-
 rime? I. Heu voluptas! Ut nūquam es perpetuō bo-
 na! U. Nullum ergo mandatis meis locum relique-
 ris? Vapula. I. Hei, mea uxor! Nè tam duriter in me
 servias: quicquid voles, exequar propere. U. Ha-
 citellas humeris superpone, ac lignum venale com-
 pitatum deferas, quo nostrūm utrique victum quan-
 ritate

titos. Perge Nigos. 7. O quām miseri sunt, qui uxoribus suis nubunt! miseri, quibus uxores imperant! Verum nunc expior, quod mihi pater prædictar, Multas in matrimonio esse miserias. Miserum me! Quid agam? Si domum nummis vacuus rediendo, fanatica illa muliercula duriter me jugulabit. Heis tu, qui propinquus hīc astas, hoc mē exonerē ligno, stipēnque aliquam mihi conferas; secūs hodie postremū me vides. Nunc partā pecunia ad uxorem redeo. Hem uxor! Adeſt diutinum lucrum. V. Id tantū nobis comparasti, sceleratissime Nigos! Vapula, vapula. 7. Pol ego plura non perferam. V. Insurgis in me, nefarie! Ego tibi sanē faciem unguibus deformabo. 7. Hei uxor! Sit saltem venix locus: nunquam in stagitia reverti mihi continget. V. Surge igitur. 7. Faciam, quicquid jusseris. V. A quam situlis exantlanirus propera. 7. Dicto citius pareo. Hei! Quām miseri sunt, qui uxoribus suis nubunt! Vellem primo nuptiarum die me subitanēa morte consumptum fuisse. Hei misero mihi! Quid faciam? Redeo, uxor; aquam affero. V. Hem! Quid hīc lacrumarum est? J. Non lugeo. V. Non, si sapis. Telam hanc ad rivum lavatum propera. J. Næ, uxor, pareo. V. Propera, inquam. J. O infortunatam maritorum conditionem! Vellem me terrā absorptum, cùm mater me peperit. Quid faciam? Quò me vertam? Miserum me, qui hanc mulierculam in uxorem duxerim! Redeo, uxor; mundam refero. V. Scelestē, cur labeculam hanc non abluisti? Vapula. Tu tantisper, dum rure sediero,

domi remane, ac me ibidem opperire: & cave, si
pedem contumaveris. J. Ah pater, pater! P. Ah
fili, fili! J. Verum nunc experior, quod futurum
prædixeras. P. Quid illud? J. Per multas in matri-
monio esse miserias. P. Periculum fecisti? J. Plus
satius expertus sum: Fanatica uxor mea scapulas
flagris mihi mutilavit: neque magis mutire licet,
quam si lapideus essem. Ejus mandatis parere co-
gor: vellem me primo nuptiarum die terrâ fuisse
absorptum. P. Tu, quoniam consilio meo acquie-
scere recusasti, perpetere quicquid merito pateris.
Nam, quod pertulisti, nihil est: longè plura passurus
es. Quod si soli tibi id contingere cogitas,
audi turbulentam Socratis *Xantip-*
pen: Audi quibus convitiis
maritum insectetur,
& obtundat.

F I N I S.

JOAN.

JOANNIS TEXTORIS
DE PACE
CARMEN.

A Gricola, pigris infundite semina campis,
Ut vobis duplex fœnus arista gerat.
Reptile cornigeris invertite bobus arastrum,
Torpentes itidem vomer hinlacet agros:
Et cùm protulerint flavi sua gramine culmi,
Jugera productis tunc spoliare comis.
Nec vos mortiferi turbent incendia belli:
Omnia pestiferae semina litis eant.
Infernæ te, Persephone, comitatus ad umbras
Mars habitat Stygiæ carceris exilium.
Præteritis Bellona jacet viduata triumphis,
Et veteris sceptrum perdidit imperii.
Pax (hominum votis quoties quasita!) resurgit;
Et capit auricomæ solis utramque domum:
Nec modica patitur scintillam vivere litis,
Quin terras omnes imperiosa tenet.
Dicite Io Juvenes: redunt Saturnia regna,
Vénit & antiqua religionis honos.
Ecce! Hilares suavis tendit Concordia pennas,
Vernaque Cecropie crescit oliva deæ.
Claudite, Romulida, Jani modò templa bifrontis;
In media captus langueat Æde furor:
Innumerisque etiam vincitus post terga catenis
Sanguineo rabie percitus ore fremat.
Tu modò Lemniacis requiem concede ministris,
Ferrea cæligena qui facis arma Jovi:

Nil opus est missâ Parthi post terga sagittâ
 Tela nec inflexis arcubus acta juvant.
 Penthisilëam nec opus vectare securim,
 Quâ levis Harpalice Thermodoonta secat.
 Saxeâ nil prosumt Balearis verbera funda,
 Nil que fulminiger projicit arma Tonans. A
 Nil opus abjectis corpus defendere telis,
 Compressam galeâ nil onerâsse comam;
 Nec juvat aëriis componere turribus ignes,
 Aut tacitas summis turribus excubias:
 Nec tereti fas est portas occludere ferro,
 Proditor à tutis urbibus hostis abest.
 Dicite Io, Juvenes; latum Paâna canamus:
 Mascula cœlitibus ponite thura Dei.
 Innocua signidem venerunt tempora pacis;
 Mortua sopita semina litis sunt.
 Per ricas celebres, per compita spargite flammassat
 Suavidicis nubes tangite carminibus:
 Depositòque metu ferratas pandite portas;
 Exulet à veteri Marspiter imperio.
 Neptuni bellator equus concessit olive;
 Palladis arma tacent: Pax diadema capit.
 Pax capit imperium; Mavors discessit ad umbras:
 Discessit Mavors; Pax capit imperium.

DIALOGUS PUERI & Praeceptoris.

Quid faciendo vitam aeternam possidebo?
 Pr. In Lege quid scriptum est? Quomodo
 legis?

egis? *Pn.* Diliges Dominum Deum tuum, ex toto corde tuo, ex tota anima tua, ex omnibus viribus tuis, ex omni mente tua, & Proximum tuum sicut Teipsum. *Pr.* Recte judicasti: hoc fac, & vivor. *Pn.* In his duobus mandatis, totane Lex penderet, & Prophetæ? *Pr.* Maximè: qui enim diligit Proximum, Legem implevit. Nam illa, Non occides, Non suraberis, Non adulteraberis, Non falsum testimonium dices, Non concupisces rem Proximi tui, & si quod est aliud præceptum, in hoc sermone summatim comprehenditur, Diliges Proximum tuum sicut Teipsum. *Pn.* Non potest amor Dei subsistere sine dilectione Proximi? *Pr.* Nequaquam. *Pn.* Cur non? *Pr.* Nam qui habuerit substantiam mundi, & viderit fratrem suum egentem, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo charitas Dei manet in eo? Ad hæc dicit Joannes Evangelista, Si quis dixerit, Quoniam diligo Deum, & fratrem suum oderit, mendax est. Qui enim non diligit fratrem suum, quem vidit, Deum quem non vidit, quomodo potest diligere? Quia Denim nemo vidit unquam. Si igitur, inquit, esurit inimicus tuus, pasce illum; Si sit in fere illi potum: hoc enim si feceris, carbones ignis coacervabis in caput illicius; & Dominus reddet tibi. Ideo hoc præceptum habemus à Deo; ut, qui diligit Deum, diligat & fratrem suum.

DECEM DEI VERBA,
sive Præcepta.

Mente Deum totâ venerare, & semper adora.
Non jures frustra sanctissima numina Divinâ.
Hinc caveas festis quicquam exercere diebus
Quod vetitum est. **M**agno pius affice honore parentes.
Non hominem occide. **N**unquam furare. **M**alignus
Esse cave testis. **N**ecnon bonus effuge lectum
Concupere alterius, tadas fœdare jugales:
Non modò, Nè turpis sis, **L**ege juberis, adulter;
Sed nè nupta quidem alterius tibi mente petatur.
Cuncta aliena, bonus quo sis, capiisse caveto.

Adversus Calumniam Hendecasyllabi Pha-
leucii per Nicolâum Ditricum.

Doctorum haud lacerare me libellos
Quisquam existimet: at capaciori
Aetati solidos manere nôrit.
Tantum hic effigiare crassiores
Sub primis pueros studemus annis.
Qquam frugem facile è suis libellis
Excerpti patientur, illa primùm
Qui scripsere. Igitur rogo, protertos
Dentes, Zoile, comprimas. Licebit
Uti tramite cuique promptiori,
Cui servire nequit brevis tabella hæc.
Σπάρτην οὐ ἀλαζός μέντος κοσμεῖ.

Ad bonas literas Alphabetica adhortatio, per Cor. Craphturum.

TRIMETRI.

A Gè heus puer, bonas capesse litteras.
 Bona bonum reddit virum te littera.
 Cunctas opes superant bona undique littera.
 Diis proximum dabunt bona te littera.
 Expers earum quisquis est, meritò est pecus.
 Famam bona pulcherrimam addunt littera.
 Gratia omnibus, nōrunt bonas qui litteras.
 Homo absque litteris, caro est sensu sine.
 Juventa litteris adeat semper virens.
 Kaxi bonis litteris abest corruptio.
 Lippus, vidēnsque cacus est, litteris carens.
 Mentem excolunt rudem elegantes littera.
 Nihil scit is, nescit bonas qui litteras.
 Odit bonum omne, odit bonas qui litteras.
 Penetrant Olympum atque omnem abyssum littera.
 Quamcunque commonstrant tibi artem littera.
 Rerum omnium scientia est in litteris.
 Siqua hic beatitas, ea est in litteris.
 Tu litteras habes? Habeas bona omnia.
 Vis esse clarus? Nobiles disce litteras.
 Xagdū animi queris? Bonas pete litteras.
 Tmēg rā mīra bona expetenda littera.
 Zm̄ perennis tibi paratur litteris.

Ad virtutum studia adhortatio.

Quia messe in tenera frumentum colligit, herba
 Ille quidem est prudens, est probus, est sapiens.
 At vero totam astatem qui sterit, hic atram
 Turpiter in famam, ac dederit omnem rici.
 Collige, scilicet puer, dum tempus, collige fructus:
 Virtutum et studiorum te dato, parve, nouis.
 Sic honor hanc parvus, sic ingens gloria tecum.
 Semper erit: Contra, Pragravis usque pudor.
 Nunc tua missis adest, tua nunc tibi volvitur cesa,
 Dum vigor est animo, dumque inventa viret.

F I N I S

21 Junij

